

Vi må ikke sove i timen

- Barnehagen i 2030 -

Renate Bai Stabell

Veileder

Morten Øgård

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, 2015
Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap
Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. Innledning til oppgaven	4
Forord	4
1.1 Innledning.....	5
1.2 Problemstilling, avgrensning og relevans	6
1.3 Oppgavens struktur	8
Kapittel 2. Et blikk på barnehage som policyfelt	9
2.1 Utvikling og endringer av barnehagen	9
2.2 Barnehagen i dag	11
2.3 Framtidens barnehage	19
Kapittel 3. Scenarier knyttet til utvikling av barnehagen i 2030	22
3.1 Presentasjon av OECD scenarioer om framtidens skole.....	22
3.2 Hvorfor er OECDs scenarier interessante for den norske barnehagen?.....	26
3.3 Hva er nettverk? Scenario 2.	28
3.4 Kommunale versus private barnehager	29
3.5 Hvem er barnehagelederen?	31

Kapittel 4. Metode	33
4.1 Hva slags data trenger jeg	33
4.2 Hvordan ble dataen samlet inn	35
4.3 Design.....	36
4.4 Analyse.....	37
Kapittel 5. Empiriske funn	38
5.1 Beskrivelse av funnene i de 7 dimensjonene	38
5.2 Kommunal versus privat	47
5.3 Funnene i forhold til scenariene	51
5.4 Refleksjon over funnene.....	54
Kapittel 6. Oppsummering og avslutning	56
6.1 Oppsummering	56
6.2 Mine oppfatninger i forhold til funnene	57
6.3 Policy implikasjoner.....	58
6.4 Veien videre	59
Kapittel 7. Kildehenvisninger.....	61
7.1 Litteraturliste	61
7.2 Kildeliste internett	63
7.3 Tabeller.....	64

Kapittel 1. Innledning til oppgaven

Forord

Arbeidet med min masteroppgave har lært meg mye. Å nå være ferdig med oppgaven er en god følelse. På mange måter har jeg kastet meg ut i det ukjente, og lært mye i denne prosessen. Endelig er målet nådd.

Vil takke Universitetet i Agder for hjelp med innsamling av data. Har hatt stor glede av å være knyttet til UiA i denne prosessen.

Vil også takke min veileder Morten Øgård. Han har hatt tro på meg og kommet med innspill og oppmuntring underveis. Han har delt sitt engasjement og sin kunnskap samt veiledet meg på veien mot et ferdig resultat. Spesielt før selve oppgaveskrivingen startet, har jeg hatt stor glede av Mortens tanker om hvordan masteroppgaven skulle komme i mål. Gleden og frustrasjonen var også der når vi arbeidet med å få oppgaven ferdig.

Tusen takk!

Min arbeidsgiver fortjener også en stor takk! Takk for tilrettelegging og økonomisk støtte, som har gjort det mulig å kombinere studie med full jobb.

Takk også til mine informanter. Uten deres meninger hadde ikke resultatet vært mulig. Håper oppgaven kan være til nytte for dere også.

Ikke minst en stor takk til kolleger både i min barnehage og ellers i mitt nettverk som har kommet med innspill og oppmuntring. Takker også min familie som har gitt meg støtte og oppmuntring underveis. En spesiell takk til mine foreldre som har tatt vare på barna mine mens jeg har hatt undervisning eller skrevet oppgaven.

Arendal juni 2015

Renate Bai Stabell

1.1 Innledning

Tema for denne masteroppgave er hvordan framtidens barnehage kan komme til å se ut. Å se inn i framtiden er det ingen som kan gjøre med sikkerhet. Jeg vil benytte meg av politiske dokumenter og framtidige planer, samt lederfortellinger som er ført i penn av studenter ved den nasjonale styrerutdanningen i regi av Utdanningsdirektoratet kull 2013/14 ved Universitetet i Agder samt studenter ved Stavanger kommunes rekrutteringsprogram for framtidige styrere kull 2013/14. Resultatet blir et scenario om hvordan framtidens barnehage vil kunne være. Først vil jeg beskrive funnene i lederfortellingene, deretter vil jeg sette resultatet av min undersøkelse opp mot 3 scenarier OECD bruker om framtidens skole. Det er min oppfatning at disse scenariene også kan anvendes på barnehager.

1. Status quo. Opprettholde skillet mellom barnehagen og de andre.
2. Barnehagen som ledd i nettverkstenking. Learning Networks and the Network Society
3. System meltdown. Barnehagen i en helt ny form.

9 av 10 barn går i barnehage, i 2013 var det 287191 barnehagebarn i Norge. Det diskuteres stadig hva innholdet i barnehagen skal være. Ny rammeplan er utsatt til 2016, og rundt den diskuteres det også. Hva er viktig for barnehagebarn, og hva skal læres? Barnehagesektoren er av interesse for mange aktører i samfunnet, dette kommer ikke til å forandre seg i framtiden. Kravene til barnehagene blir stadig flere og høyere.

I utkast til rammeplan for 2016 heter det: *«Barnehagen skal være et morsomt, trygt og spennende sted. Her skal både gutter og jenter leke og lære. Alle barn skal møte utfordringer og oppleve mestring. Barnehagens mandat fordrer et helhetlig syn på barn og barns læring, noe som igjen forutsetter en helhetlig pedagogikk».*

Med tanke på stortingsmelding 24 om framtidens barnehage fra 2012-13, utkast til ny rammeplan, og det som beveger seg i media ellers mener jeg framtidens barnehage har relevans for barnehagefeltet. Å vite noe om hva sektoren kan vente seg i framtiden er nyttig for å være forberedt på det som kommer.

1.2 Problemstilling, avgrensing og relevans

Jeg har valgt å bygge opp denne master oppgaven omkring en hovedproblemstilling og to forskningsspørsmål. Hovedproblemstillingen lyder som følgende:

Hvordan mener barnehageledere at barnehagen vil se ut i 2030?

Denne problemstillingen vil bli belyst gjennom følgende underproblemstillinger:

1. Hvordan er oppfatningen av framtidens barnehage sett opp mot 3 scenarier fra OECD om framtidens skole?
2. Er der forskjell på oppfatningene, knyttet til hvordan barnehagen vil utvikle seg mot 2030, mellom styreere i private kontra offentlige eide barnehager?

Det er mange i vårt samfunn som ser for seg at det innenfor barnehageområdet vil finne sted store endringer i årene som kommer. Noen hevder at tiden for den kommunalt eide og drevne barnehagen går mot slutten. Andre igjen argumenterer at barnehage og skole må knyttes tettere til hverandre. Noe som igjen peker i retning av at en ny pedagogikk må inn i barnehagene, og at de fysisk samlokaliseres. Et tredje spor kan være at barnehagene går inn og utvikler seg som et knutepunkt i en lokalsamfunnsutvikling som senterer seg om barnehagenes fysiske og sosiale funksjon i lokalsamfunnet. Scenariene kan m.a.o. være mange.

Jeg har bedt barnehageledere knyttet til de to lederutdannelsene å beskrive barnehagen ut ifra disse punktene.

- Organisatorisk oppbygning og ledelse
- Finansiering og eierstrukturer
- Innhold og pedagogisk plattform
- Forhold til skolen og andre tjenesteenheter i kommunen
- Internasjonal orientering
- Profilering og markedsføring
- Dialog, inkludering, og kommunikasjon med foreldrene

Ved å bruke disse 7 punktene har jeg fått fram meninger om de viktigste elementene i barnehagens oppbygning. Det har vært spennende, men samtidig skapt en utfordring i å

avgrense og sortere materialet. Kunnskapsorganisasjoner er komplekse, derfor mener jeg denne måten å arbeide på er nødvendig for å danne et godt bilde av framtidens barnehage.

Jeg har ledelsesfortellinger fra studenter ved den nasjonale styrerutdanningen i regi av utdanningsdirektoratet ved UiA og studenter ved Stavanger kommunes rekrutteringsprogram for framtidige styrere, dette gjør at jeg ikke kan se på svarene mine som noe som gjelder for hele landet. Her er både styrere fra privat- og kommunalsektor. Det synes jeg er interessant og meget relevant for å se om der finnes forskjeller. Begge studentkullene er fra 2013/14.

I dette materialet er det mange muligheter, så jeg har vært nødt til å ta noen valg om hvordan jeg vil gripe materialet mitt an. Jeg har først valgt å beskrive essensen i de 7 dimensjonene som barnehagelederne har beskrevet. Hva tror majoriteten av styrerne? Deretter vil jeg se om det er markante forskjeller i hvordan barnehageledere for kommunal kontra privat sektor ser på framtiden. Antagelsen er at de private lederne vil ha større tro på endring, mens de kommunale vil helle mer mot status quo.

Deretter vil jeg finne ut hvordan funnene mine passer inn i scenariene fra OECD. I hvilken retning heller materialet?

For barnehagesektoren og samfunnet er dette interessant av to hovedgrunner.

1. Forvalte ressurser.
2. Utvikle samfunnet.

Å forvalte ressurser er essensielt i et samfunn. Hvordan få mest mulig ut av hver krone? Norge trenger at vi klarer å bruke ressursene våre enda bedre i det offentlige, det betyr god kvalitet på tjenestene for innbyggerne, men samtidig til en fornuftig kostnad. Regjeringen er opptatt av å bruke offentlige midler på best mulig måte, for å sikre gode skoler, barnehager og eldreomsorg osv. for innbyggerne. Dette vitner regjeringens opprettelse av en kommisjon som skal arbeide med hvordan produktiviteten kan økes, både i kommunal og statlig sektor. Første del av deres arbeid er unnagjort, men målet er at de skal komme med mer konkrete anbefalinger etter hvert. For barnehager handler det også om effektivitet, man bør ikke bruke større del av budsjettet enn nødvendig. Relativ kvalitet er et begrep som kan være relevant, hvor mye ressurser kan man spare uten at det går for mye ut over kvaliteten? Samtidig forvalter barnehagene trolig den viktigste ressursen vi som land har nemlig barna våre. Det er de som skal styre landet i framtiden.

Den enkleste måten å definere utvikling på er å beskrive det som en forbedring av samfunnet. Utvikling handler ikke bare om økonomisk vekst, men omfatter hele samfunnet og har som mål å skape økonomiske, sosiale og politiske forbedringer slik at alle mennesker kan leve et verdig liv. Norge er et godt og rikt land på mange måter, men vi har også utfordringer. Vi blir stadig flere innbyggere, og det må vi ha gode løsninger på. I tillegg kommer den andel av befolkningen som er i pensjonsalderen til å være større i framtiden. Det vil gi utfordringer i forhold til både å utbetale pensjoner og opprettholde inntekter. Oljeaktiviteten vil ikke lenger være motor i den norske økonomien, vil vi kunne finne bærekraftig løsninger? For å ta det litt mer ned på barnehagens nivå, har samfunnet vårt blant annet utfordringer når det gjelder integrering. Her kan barnehagen spille en viktig rolle i å gi flerkulturelle familier en god introduksjon til det norske samfunnet. Blant våre unge i dag sliter flere med psykisk helse, og så mye som 1/3 dropper ut av videregående opplæring. Barnehagen må være med å løse disse samfunnsproblemene. Da blir det nyttig å ha noen meninger om hva framtiden vil bringe.

1.3 Oppgavens struktur

Oppgaven består i alt av 6 kapitler. I første kapittel har jeg gjort rede for oppgavens problemstilling og avgrensninger, samt sagt noe om relevansen i problemstillingen. I kapittelet 2 ser jeg på barnehageområde som policyfelt. Kapittel 3 inneholder en introduksjon til scenariene som brukes. I kapittelet 4. kommer delen med metode og design, før jeg tar fatt på den empiriske delen i kapittel 5. Her beskriver jeg først funnene, ser på forskjeller mellom meningene til private og kommunale barnehageledere, og til slutt settes de opp mot scenariene. Deretter vil jeg reflektere omkring hvorfor barnehagelederne beskriver framtiden slik de gjør. Til slutt, i kapittel 6, løftes det frem sentrale konklusjoner og oppgaven oppsummeres.

Kapittel 2. Et blikk på barnehageområde som policyfelt

Barnehagens historie er relevant for å se inn i framtiden. Det er de endringene barnehagen har gjennomgått som danner grunnlaget for hvordan barnehagelederne ser på framtiden. Hvor man kommer fra kan belyse hvor man skal. Bruker også litt tid på prøve å beskrive barnehagen slik den er i dag. Da tar jeg utgangspunktet i de 7 dimensjonene som jeg har bedt styrerne beskrive barnehagen i 2030 ut ifra. Regjeringen har gitt ut en NOU for framtidens barnehage, denne NOUen har jeg også analysert inn i de scenariene jeg bruker fra OECD.

2.1 Utvikling og endringer av barnehagen

Barnehagens fremvekst i Norge bygger på en felles europeisk tradisjon, den har to røtter en sosial og en pedagogisk. Asylbevegelsen la grunnlaget for den sosiale tradisjonen. Det første barneasylet i Norge ble etablert av Det norske asylselskap i Trondheim i 1837, og det norske asylselskap ble etablert i Christiania 1841. Asylene var heldags institusjoner, der mål og innhold var klart formulert: Asylene skulle gi barna tilsyn, omsorg og oppdragelse. Asylet skulle ta hånd om barn av fattige og andre der foreldrene ikke greide å gi omsorg selv.

Den tyske filosofen Fredrich Frøbel var opphavsmann til barnehagens pedagogisk tradisjon. Han hadde stor tro på den frie lek og positive læringsprosesser.

Asylene ble gradvis avviklet eller omorganisert til barnehager fra 1920 – 30-årene, og i samme periode utviklet det seg et klart skille mellom barnehager og daghjem. Barnehagene var åpne fire timer om dagen, de var stort sett private og var ledet av utdannete barnehagelærerinner, mens daghjemmene var åpne åtte-ni timer om dagen, hadde kommunal støtte og ingen spesielle utdanningskrav til de ansatte. Husmødrenes barnehager ble etablert i 1937. Etter frigjøringen i 1945 oppsto Barnehagekretsen i Oslo, en sammenslutning av frivillige organisasjoner og yrkesorganisasjoner. Daginstitusjoner for barn ble første gang hjemlet i pleiebarns- og barneforsorgsloven i 1947 og i barnevernslova i 1953. Forskrifter om daginstitusjoner for barn ble fastsatt av Sosialdepartementet i 1954. Disse var uendret til 1975, da Norge fikk sin første barnehagelov.

Den første barnehageloven var en viktig milepæl i barnehagens historie. Barnehageloven hadde to viktige siktemål: Å sikre barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær

forståelse og samarbeid med barns hjem og å stimulere kommunene til økt utbygging av barnehager. Høringsuttalelsene til den første barnehageloven handlet i første rekke om innholdet i og kvaliteten på det pedagogiske tilbudet. Det er interessant å merke seg at det allerede tidlig på 1970-tallet var stor oppmerksomhet rundt dette spørsmålet. I 1981 foreslo Forbruker- og administrasjonsdepartementet å innføre en kristen formålsbestemmelse i barnehagen. Et annet element i lovforslaget var at oppgavene til barnehagens styre skulle rette seg mot innholdet i barnehagen, og det ble i forskrift fastsatt at barnehagens styre skulle behandle barnehagens årsplan.

St.meld. nr. 8 (1987–88) Barnehager mot år 2000 la Forbruker- og administrasjonsdepartementet vekt på at det var behov for en ny barnehagepolitikk. Målet nå var utbygging av nye barnehageplasser. Samfunnets utvikling hadde i større grad skapt et behov for foreldrene om støtte og avlastning i den daglige omsorgen. Likestilling var et viktig moment i debatten og utformingen av planene for utbygging av barnehager. Samtidig med ønske om flere barnehager stod også barnehagens innhold i fokus. Barnehagen skulle gi barna omsorg og utviklingsmuligheter og kvalifisere dem til å møte et samfunn i rask forandring.

I 1993-94 begynte arbeidet med en ny barnehagelov, den raske utviklingen krevde en ny gjennomgang av lovverket. Det settes nye og flere krav til det faglige innholdet i barnehagene. Det viktigste skillet med hensyn til ledelse av barnehagen og fokus på faglig innhold kom antakelig i 1996, da barnehagen fikk en forskriftsfestet rammeplan som gav overordnede mål og rammer for det pedagogiske innholdet. Dette førte til et større krav til årsplaner, dokumentasjon og faglig innhold (St melding 41).

Siden den gang har barnehagesektoren igjen vært gjennom flere reformer. Barnehagene er blitt en betydelig samfunnsinstitusjon og en tilnærmet fullt integrert del av utdanningssystemet.

I 1997 kom det også en skolereform som hadde stor påvirkning på barnehagen. Det ble flyttet et årskull over til skolen, ved at skolestart ble endret fra 7 år til 6 år. Dette frigjorde mange plasser i barnehagen som førte til at det kom mange barn under tre år inn i barnehagen.

I 2003 kom barnehageforliket. Sentrale elementer i barnehageforliket var innføringen av maksimalpris på foreldrebetaling, en plikt til økonomisk likeverdig behandling av private og offentlige barnehager i forbindelse med offentlige tilskudd og økt barnehageutbygging. Dette

førte til en massiv utbygging av barnehager, spesielt private. I tillegg økte andelen barn som gikk i barnehage. Trolig pga. maksprisen og økt antall plasser.

I 2006 skjer det igjen en viktig endring i barnehagesektoren. Det ble vedtatt ny barnehagelov som gav en bestemmelse om at barnehagen skulle være en ”pedagogisk virksomhet”. I den nye loven kom det også en mer utfyllende bestemmelse om barnehagens innhold. Rammeplan blir revidert og barnehagen blir flyttet fra Barne- og familie departementet til Kunnskapsdepartementet. Hovedkomponentene i reformen er at det ble slått fast at barnehagene er en pedagogisk virksomhet og den første frivillige delen av utdanningsløpet. Endring av innhold er blant annet en konsekvens av at flertallet av barn går i barnehage. Kunnskapsdepartementet har tatt et overordnet ansvar for barnehagens innhold, samtidig som det gis rom for lokal variasjon og tilpasning av barnehagens virksomhet (Stortingsmelding 41).

I 2009 ble retten til barnehageplass innført. Dette medførte at barnehagen ikke kun ble et tilbud, men en rett innbyggerne har. Alle barn som er født før 1. september har rett til barnehageplass i august det året de fyller ett (Stortingsmelding 41).

I 2011 fikk vi ny finansieringsmodell for barnehagene. Barnehageloven ble endret og finansieringen av barnehagene ble en del av rammeoverføringene til kommunen (barnehageloven § 14).

2.2 Barnehagen i dag

For å ha et utgangspunkt for å se barnehagen i 2030, vil jeg beskrive barnehagen i dag. For å gjøre det vil jeg bruke utdanningsdirektoratets publikasjon «Barnehagespegelen». Her beskrives dagens barnehager ved hjelp av tall, statistikk og forskning. Aldri før har så mange barn i Norge gått i barnehage som nå. Barnehagen ses i dag på som det første skrittet i utdanningsforløpet. I 2013 gikk 287200 barn i Norge i barnehage, tallet øker hvert år. 95 % av norske 3 åringer går i barnehage snittet i OECD er 67 %. Tallene viser at barnehage er viktig i Norge. Mange kvinner er yrkesaktive, og det gjenspeiler seg i antall barnehagebarn (Barnehagespegelen UDIR 2014).

Jeg vil ta utgangspunktet i de 7 dimensjonene som barnehagelederne er bedt om å beskrive barnehagen i 2030 ut ifra. Det første er organisatorisk oppbygning og ledelse, ledelse reguleres av barnehageloven. I § 17 heter det:

«Barnehagen skal ha en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse. Barnehagen skal ha en daglig leder som har utdanning som førskolelærer eller annen høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk kompetanse. Kommunen kan innvilge dispensasjon fra utdanningskravet etter andre ledd. Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen. Departementet gir nærmere forskrifter om dispensasjon fra utdanningskravet og om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra utlandet» (§17 Barnehageloven 2013).

Det er ulik praksis om hvordan ledelse av barnehager er. Noen er enhetsledere og har ansvar for flere barnehager, men de fleste barnehagene har en leder som er ansvarlig for enheten.

«Barnehagen skal ha en pedagogisk ledelse. Styrer og pedagogisk leder har et særlig ansvar for planlegging, gjennomføring, vurdering og utvikling av barnehagens oppgaver og innhold. De er ansvarlig for å veilede det øvrige personalet slik at alle får en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver. Styrers oppgave innebærer å sørge for at de enkelte medarbeidere får ta i bruk sin kompetanse» (Rammeplanen 2011:16).

Organiseringen av barnehagene varierer også. I 2013 var det ca. 6200 barnehager i Norge. Det er ca.100 færre enn i 2012. Grunnen til dette er at antallet familiebarnehager har gått ned. Fra 2012 til 2013 ble det 80 færre familiebarnehager. I 2013 gjekk om lag 5700 barn i familiebarnehage. Dette er barnehager som blir drevet i noens hjem, og som vanligvis har enten 5 eller 10 barn. Det er blitt flere av de største barnehagene og færre av de minste de siste fem åra. Nedgangen i tallet på de minste barnehagene henger sammen med nedgangen i tallet på familiebarnehager. Flere av barna går i større barnehager. Fortsatt går flest barn i barnehager med mellom 51 og 75 barn, men prosentdelen barn som går i større barnehager, har økt de siste fem åra. Barnehagene med mer enn 100 barn har økt mest. I 2013 gjekk 16 prosent, det vil si 45 500 barn, i de største barnehagene, mot 10 prosent i 2009 (Barnehagespegelen).

Neste dimensjon er finansiering og eierstruktur. Foreldre betaler om lag 15 prosent av det en barnehageplass koster. Fra 1. januar 2014 var maksimalprisen for en heiltidsplass i

barnehagen 2405 kroner per måned. Kostpenger kan komme i tillegg. I 2013 tok 75 private og 1 kommunal barnehage mer enn maksimalpris. Fra 2005 til 2014 har maksimalprisen for foreldrebetalingen blitt redusert fra 2750 til 2405 kroner per måned. Barnehagene koster 44 milliarder i året. I 2013 hadde 23 prosent av kommunene inntektsgraderte betalingssetter. Det er stor variasjon i hvordan inntektsgraderingen praktiseres, både når det gjelder inntekten det blir referert til, hvor høy inntekt husholdningen kan ha, og hvor stor reduksjonen er. Alle kommunene med inntektsgradert system tilbyr redusert betaling til familier som har under 150 000 kroner i bruttoinntekt. Det er særlig de største kommunene som tilbyr inntektsgraderte satser. 19 av de 32 mest folkerike kommunene har inntektsgradering. Av de 139 minste kommunene tilbyr bare 18 graderte satser. Nesten halvparten av alle barn i kommunale barnehager hører til en kommune som har inntektsgradering (Barnehagespegele). Når det kommer til den delen av finansieringen som ikke er foreldrebetaling, er det kommunene som bestemmer hvor mye penger som skal bevilges over deres budsjett til de offentlige barnehagene i kommunen. De har også plikt til å finansiere godkjente ikke-kommunale barnehager som har rett til kommunalt tilskudd. Regjeringen har vedtatt at tilskuddet til ikke-kommunale barnehager skal beregnes med utgangspunkt i kommunenes regnskap. I tillegg er det bestemt at ulike modeller for finansiering av private barnehager skal utredes. Det betyr at private barnehagers tilskudd skal beregnes på grunnlag av to år gamle kommunale regnskap, og ikke ut fra kommunens budsjett for kommende tilskuddsår, slik ordningen har vært tidligere. Den nye ordningen gjelder fra 2015. Samtidig er det vedtatt økning av minimumstilskuddet til 98 prosent fra august 2014 (regjeringen.no). Finansieringsmodellen barnehagene har i dag er nok like frustrerende for private som kommunale barnehager. Barnehagen har nå fått ny finansieringsmodell som trådte i kraft 1.1.2015, og denne våren ventes ny høring på neste modell. Uttalelsen fra regjeringen viser også at denne endringen trolig vil tre i kraft i framtiden. Fra 1. mai 2015 skal ingen husholdninger betale mer enn 6 prosent av inntekten sin for en barnehageplass. Foreldrebetalingen er også begrenset av maksimalprisen, som fra 1. mai 2015 er 2 580 kroner per måned (U.dir.).

Neste dimensjon er innhold og pedagogisk plattform. Barnehagens mål er at den skal være en god arena for omsorg, lek, læring og danning. Barnehagen skal være et pedagogisk tilbud hvor mange faktorer påvirker kvaliteten. To hovedindikatorer er kompetansen hos personalet og antall ansatte pr barn. De senere åra har antall ansatte pr barn øket litt. Det er store forskjeller fra kommune til kommune, noen steder er det 4 barn pr ansatt og andre steder 7.

Andelen av personalet med formell kompetanse øker også. Spesielt de med barne- og ungdomsarbeider fag. Andelen menn som arbeider i barnehage er 9 %, det innebærer at 55 % av barnehagene ikke har menn ansatt overhode. Forskrift til pedagogisk bemanning sier det skal være en pedagog pr 14 til 18 barn over 3 år, og en pedagog pr 7 til 9 barn under 3 år. 49 % av barnehagene oppfyller kravene til pedagogisk bemanning uten bruk av dispensasjoner (Barnehagespegele).

Rammeplanen for barnehager er barnehagenes viktigste styringsdokument når det gjelder innhold. I 2006 ble den loven og rammeplanen barnehagene bruker i dag revidert. Ny lov om barnehager endret barnehagen fra å være definert som en tilrettelagt pedagogisk virksomhet, til at det skal være en pedagogisk virksomhet. Barnehagen skal fremdeles være en arena for omsorg, oppdragelse, lek og læring. I tillegg utvides innholdsparagrafen og det gis dermed sterkere føringer for barnehagens innhold og organisering. Barnas rett til medvirkning blir for eksempel lovfestet. I den reviderte rammeplanen fremsettes dessuten en rekke konkrete fagområder som skal dekkes:

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknikk
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn
- Antall, rom og form

Hvert av fagområdene er spesifisert gjennom formulerte mål for arbeidet som skal fremme barns utvikling og læring. Presisering av personalets ansvar blir også formulert gjennom en rekke såkalte ”prosessmål” (Rammeplanen 2013).

For å prøve og se litt fremover når det gjelder barnehagens pedagogiske plattform vil jeg også se på forslag til ny rammeplan for barnehagene. Planen er at den innføres i 2016.

Fagområdene i det nye forslaget er like til de som er i dag. Prosessmålene er spesifisert til og gjelde både barnehagen, barnehagelæreren og det øvrige personalet.

Her er eksempel på det fra fagområdet språk, symbol og tekst:

Barnehagen skal arbeide for at alle barn:

- *opplever glede ved å leke med ord, språkets form og innhold sammen med andre*
- *får erfaring med at ord er sammensatt av enkeltlyder og tegn og utvikler interesse for skrift språk*
- *får erfaring med bilder, tekster og digitale medier*

Barnehagelærere skal ha et særskilt ansvar for:

- *å lytte, samtale og gi konstruktiv respons til barns ulike ytringer*
- *å observere og følge nøye med det enkelte barns språklige utvikling og sørge*
- *for at alle barn utvikler evnen til god kommunikasjon med andre barn og voksne*
- *å sørge for at personalet reflekterer over og vurderer hva som kjennetegner et godt språkmiljø og følger opp dette i det pedagogiske arbeidet*

Hele personalet skal:

- *utfordre barns nysgjerrighet og begynnende forståelse for muntlig og skriftlig språk*
- *invitere barn til å snakke om tema som opptar dem, og dele erfaringer, tanker, ideer og meninger*
- *samarbeide for å skape et godt pedagogisk miljø der barn deltar i hverdagslige aktiviteter som byr på rike og varierte språklige uttrykksformer (forslag ny rammeplan 3 utkast:30).*

Det settes med andre ord flere krav til hvordan det arbeides med fag, og man ansvarlig gjør de ulike gruppene på en ny måte.

Videre sies det:

«Alle fagområder har en kunnskapsside, en erfaringsside og en skapende side. Flere fagområder vil oftest være representert samtidig i temaopplegg og i hverdagsaktiviteter. For hvert fagområde er det formulert mål for å fremme barnas helhetlige utvikling og læring og for å presisere personalets ansvar. Målene som retter seg mot barnas opplevelser og erfaringer, er formulert som prosessmål. Det er fagområdet og arbeidsmåtene barna skal bli kjent med» (forslag ny rammeplanen 3 utkast: 29).

Det er mange som kan trekkes frem som aktive i debatten om barnehagens form og innhold i dag, jeg har valgt å bruke Kari Papes siste bok for å belyse tanker rundt barnehagen i nåtiden. Jeg synes hun belyser mye av det jeg opplever som sentrale tanker i barnehagens innhold slik vi ser barnehagen nå. Min opplevelse er at bransjen fokuserer mer på sentrale verdier. Læringen som finnes i lek, omsorg og relasjoner er på vei frem igjen. Kari Pape er kjent for sitt arbeid med utvikling av praksis i barnehagene. Hun jakter på den gode barndom i barnehagen. Hun peker på at barnegruppene har de siste årene blitt større, antallet små barn er høyere, barnas oppholdstid er lengre og pedagogtettheten er lavere. Samlet har dette kanskje gjort hverdagen i barnehagene mer travel, da er det viktig å fokusere på trygghet, tilhørighet og mestring. Kari Pape er tydelig på at det er de voksnes ansvar og gjøre barnehagen god. Det er deres relasjon med barna og måten de organiserer hverdagen på som skaper gode barnehager. Leken settes meget høyt i Kari Papes forfatterskap. Det finnes mange teorier om lek, men de fleste fagfolk er enige om at leken har noen karakteristiske trekk. Leken kjennetegnes av frivillighet og frihet, den er lystbetont og tilfredsstillende. Leken balanserer mellom orden og kaos, den er kulturbetinget og den er aktivitet for aktivitetens skyld. Leken er barnas uttrykksform. Barna bearbeider opplevelser og følelser gjennom leken. Barna tar gjerne på seg roller i lek, og dette er med på å bearbeide og bli kjent med verden rundt dem. Barna kan prøve og feile i leken. Barnehageansatte er enig om at lek er viktig for barn, men det diskuteres om lek skal knyttes til læring eller bare til trivsel. Kari Pape konkluderer med at man gjør begge deler. Barn leker ikke for å lære, men lærer allikevel. Kari Pape skriver at voksnes væremåte og holdninger er sentrale for opplevelsen av den gode barndom.

Hun har fire motsetningsbegrepspar som beskriver disse dilemmaene.

1. Å være i forbifarta – eller være til stede her og nå.
2. Å være regelstyrt- eller ta barns perspektiv
3. Å være en som overvåker – eller en som deltar i leken
4. Å la seg forstyrre – eller prioritere samvær i leken

Voksnes valg og prioriteringer er viktig for den gode barndom. Fagfolk er forpliktet til å tenke over de konsekvensene våre valg får for barnas opplevelser. Til tider kan det være langt mellom plan og praksis. En av de viktige ressursene i barnehagen er tid. Hvordan brukes tiden? Skal man skape en felles forståelse om hva som er målet, handler det om å dele kunnskap. En av utfordringene i barnehagen kan være at de ansatte har ulike fagbakgrunn.

Noen har barnehagelærer utdanning, noen har barne- og ungdomsarbeider utdanning og andre har ingen utdanning om barnehage. For å få en felles forståelse, må man ha en felles forståelse av innhold i sentrale fagbegreper. Samarbeid, god kommunikasjon og åpenhet er sentralt innhold i personalgruppen i en god barnehage (Pape 2013).

«De læreprosessene som skjer i barnehagen er grunnleggende viktige i barnets utvikling mot voksenlivet. Barnet skal få oppleve mestring og glede over livet» (Pape 2013:14).

En annen av dimensjonene er forhold til skolen og andre tjenesteenheter i kommunen. Rammeplanen for barnehagene har et eget kapittel om samarbeid.

«For at barn og foreldre skal få et mest mulig helhetlig tilbud til beste for barns oppvekst og utvikling, kreves det at barnehagen samarbeider med andre tjenester og institusjoner i kommunen. Tverrfaglighet og helhetlig tenkning bør derfor stå sentralt. Både foreldre og barnehage kan ha behov for å samarbeide med ulike hjelpeinstanser. Ved samarbeid må bestemmelsene om taushets- og opplysningsplikt i barnehageloven og annet regelverk overholdes» (Rammeplanen 2013:59).

Videre påpekes det også at barnehagen skal samarbeide med skolen for å gjøre overgangen mellom barnehage og skole best mulig. Det blir lagt opp til en informasjonsflyt mellom barnehage og skole for å hjelpe barna ved skolestart (Rammeplanen 2013: kapitel 5). I tillegg er det utarbeidet en veiledning som heter « fra eldst til yngst Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole». Veilederen er bygd opp i tre deler og inneholder

- Rammebetingelser for samarbeid og sammenheng, herunder regelverk og ulike læringskulturer.
- Forutsetninger for god sammenheng og gode overganger for barnet.
- Anbefalinger om tilrettelegging av samarbeid og beskrivelse av de ulike aktørenes roller (Fra eldst til yngst:2008).

Videre sier rammeplanen også at barnehagen skal samarbeide med helsestasjonen, barnevernstjenesten og den pedagogiske psykologiske tjenesten. I tillegg er man pliktig å samarbeide med andre utdanningsinstitusjoner blant annet til disposisjon som

øvingsopplæring for studenter som skal bli barnehagelærere (Rammeplanen 2013:kap 5). Avslutningsvis kommer samarbeidet med lokalsamfunnet for øvrig.

«Barnehagen bør samarbeide med lokalsamfunnet for å gi barna varierte opplevelser og tilknytning til nærmiljøet. Et godt samspill mellom barnehagen og skolen, kulturlivet, institusjoner, frivillige organisasjoner og menigheter kan berike både barnehagen og lokalmiljøet og bidra til å gi barnehagen en lokal forankring» (Rammeplanen 2013:61).

Dimensjonen internasjonal orientering, er vanskeligere å finne noe konkret om. Barnehagene er for eksempel ikke pålagt internasjonalt samarbeid i rammeplanen. Likevel brukes for eksempel forskning fra andre land ofte.

Nest siste dimensjon er profilering og markedsføring. Barnehagene er styrt av formelle regelverk, men påvirkes også av ytre krav fra omgivelsene. Siden man har fått bortimot full barnehagedekning, og foreldre kan velge hvilken barnehage de vil søke sitt barn inn i, er barnehagene i stor grad utsatt for konkurranse. Det at man har både private og kommunale aktører i markedet påvirker også konkurransen.

Siste dimensjon er dialog, inkludering, og kommunikasjon med foreldrene.

Foreldrene er svært fornøyd med barnehagen, det viser flere brukerundersøkelser. Når barna blir spurt om trivsel er svarene mer nyansert. Forskning viser at barn som har gått i barnehage har mindre problemer med språkutviklingen enn andre. Barnehagen er også positiv for barn med minoritetsbakgrunn. Barn i barnehage har også mindre atferdsproblemer enn barn som ikke har gått i barnehage. 2,4 % av barnehagebarna får spesialpedagogisk hjelp. Dette tallet er mye mindre enn tallet for 1 trinn i skolen (3,8 %). (Barnehagespegele u.dir. 2014).

Barnehageloven regulerer også foreldresamarbeid, som barnehagen naturlig nok er pålagt.

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling». (Barnehageloven § 1 Formål, 1. ledd).

For å sikre dette samarbeidet er barnehagene også pålagt og ha foreldre råd og samarbeidsutvalg. Foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barns trivsel og

utvikling. Det daglige samarbeidet mellom hjem og barnehage må bygge på gjensidig åpenhet og tillit (Rammeplanen 2013:20).

2.3 Framtidens barnehage

I 2012/13 kom Stortingsmelding 24 om «Framtidens barnehage». Den setter blant annet noen mål for barnehagene:

- Retten til plass blir innfridd.
- Det skal være likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager.
- Alle barnehager skal være en god arena for omsorg, lek, læring og danning.
- Alle barn skal få delta aktivt i et inkluderende fellesskap.
- Prisen skal være så lav at alle som ønsker det, skal ha råd til å ha barn i barnehage (stortingsmelding 24 framtidens barnehage s 8).

Retten til barnehageplass er vel innfridd de fleste plasser i dag. De store byene har vel fortsatt noen utfordringer med å få plassert barna. Svakheter med dagens ordning er uansett at barn født etter 1. september ikke har krav på plass før august det året de fyller to. Det er kun barn født før 1. september som har krav på plass og hovedopptakene er i august. Det ideelle for foreldre er da og få barn i august, slik at man har krav på barnehageplass når svangerskapspermisjonen er over. Det har vært politisk diskutert mange ganger og endre disse rutinene, men det har manglet konkrete forslag. En annen utfordring med barnehageopptaket er at man har krav på barnehageplass innenfor kommunen og ikke nødvendigvis i barnehagen man søker.

Når det kommer til kvalitet har det hatt fokus en stund. Rammeplanen og lovverket setter mange krav til kvalitet. Noe som er utfordrende er at det viser seg at det er store kvalitetsmessige forskjeller på barnehager i Norge. Dette kan man se på grunnlag av et forskningsprosjekt i Kristiansand som heter FLIK, som står for Forskningsbasert læringsmiljøutvikling i Kristiansand. Her vises enorme forskjeller på kvalitet i forhold til både trivsel og læringsmiljø (Nordal 2013).

Andre som har hatt fokus på kvalitet i barnehage er Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning Institut for Uddannelse og Pædagogik ved Aarhus Universitet. De har gjort en forskningskartlegging av barnehager i Skandinavia. Barndommen i Norden har endret seg radikalt de senere år. Før var de fleste barn hjemme, når går de aller fleste i barnehage. Da er det naturlig å sette kvalitet i barnehagene i fokus er deres begrunnelse for arbeidet.

Slik definerer de kvalitet i barnehagen:

«Kvalitet er helheten av egenskaper en barnehage har, som vedrører barnehagens evne til å tilfredsstille barns, foreldres og samfunnets uttalte og underforståtte behov.»

Her defineres altså kvalitet som oppfyller både eksplisitte og implisitte krav fra barnehagens brukere og omverden (Sommersel mfl. s 8). Studiene i denne rapporten tar utgangspunkt i forskjellige typer av kvalitet og den definerer fire kategorier fremskrevet i studiene. Vil derfor redegjøre for de fire typene av kvalitet: strukturell kvalitet, prosesskvalitet, innholds kvalitet og resultat-kvalitet.

Strukturell kvalitet betegner egenskaper ved rammebetingelsene som lokaler, uteareal, organisasjons- og styringsformer, arbeidsrutiner, planlegging, økonomiske innsatsfaktorer, bemanning og personalets kompetanse og grad av stabilitet.

Prosesskvalitet eller relasjonell kvalitet betegner egenskaper ved de relasjoner og den samhandling som daglig foregår i barnehagen mellom barn og voksne, mellom voksne og mellom barn. Det er innholdet og kvaliteten av disse relasjonene som i særlig grad bestemmer i hvilken grad barnehagen gir det enkelte barn trygg omsorg og god utvikling og læring gjennom lek og samvær. God strukturell kvalitet gir en nødvendig, men langt fra noen tilstrekkelig betingelse for god prosesskvalitet.

Noen ganger støter vi også på begrepet resultat-kvalitet som sier noe om i hvilken grad barnehagen lykkes med å nå sine mål med hensyn til å gi barna en god utvikling, for eksempel sosialt og språklig.

Noen bruker også betegnelsen innholdskvalitet for å beskrive innholdet i barnehagevirksomheten, som for eksempel i hvilken grad kravene i rammeplanen og lovens

formålsparagraf og innholds paragraf oppfylles, eller hvordan barnehager med spesielle formål ivaretar både disse formålene, men samtidig også kravene som lov og rammeplan stiller til alle barnehager. Stortingsmelding om fremtidens barnehage bruker også begrepene strukturell- og prosesskvalitet (Gulbrandsen 2011).

Tiltakene regjeringen vil iverksette i stortingsmeldingen vurderer jeg ikke som store endringer. Innholdet har ingen elementer av system meltdown. De fleste tiltakene har til hensikt og utvikle barnehagen videre i den form den er i dag. Tiltakene innenfor struktur, bemanning og innhold systematiseres som status quo. Noen få tiltak kjennetegnes av en «learning communit» tanke. Regjeringen ønsker mer forskning og det må løses i samarbeid med universiteter, høyskoler og andre forskningsinstitusjoner. Det henvises til forskning fra blant annet Sverige og Danmark. Samtidig ser man behovet for mer norsk forskning. Et annet tiltak som tydelig peker i retning av nettverks orientert løsning er tiltakene som gjelder forebyggende tiltak for barn i risiko. Her ønsker man et samarbeid mellom ulike enheter for å løse utfjordingene denne gruppen barn har. Ønsker også at PP-tjenesten kan veilede barnehagene. Nettverket mellom kommunen, barnehagene og regjeringen skal også styrkes. Fylke skal også vurderes og knyttes til som en viktigere samarbeidspartner. Sametinget nevnes også som samarbeidspartner for å bidra til at kommunen og barnehageeier har god kunnskap om barnehagetilbud til samiske barn. Oppsummeringen av tiltakene i Stortingsmelding 24 blir da at 15 tiltak domineres av nettverktenkning, mens 25 domineres av status quo.

3. Scenarier knyttet til utvikling av barnehagen i 2030

Jeg har valgt og knytte funnene i mitt materiale til 3 scenarier som bygger på OECDs 6 scenarier om skolen i fremtiden. Scenarier eller utviklingsbaner kan ikke forutse fremtiden, men brukes til å studere konsekvensene av flere mulige fremtider under gitte forutsetninger (Cicero).

Hensikten med scenariene er å tjene som bakteppe for beslutninger som må tas og bidra til fruktbar refleksjon, nyskaping og engasjement. Forhåpentligvis berører fremtidsbildene de virkelig sentrale endringene som folder seg ut i våre omgivelser, slik at de er tilstrekkelig troverdige til å tas på alvor, og tilstrekkelig utfordrende til å stimulere nye tanker og fremtidsrettet handling hos oss alle. Målet er ikke å "gjette riktig" om fremtiden, men å bidra til at vi tenker og handler klokt og fremsynt. Alle bildene kan være del av vår fremtid. Alle bildene eksisterer til en viss grad i dag. Vi håper scenariene kan bli en del av "den store samtalen" om veien vår videre (BI).

3.1 Presentasjon av scenariene til OECD om framtidens skole

OECD har lagt frem 6 scenarier om framtidens skole. De er delt inn i tre kategorier og jeg har valgt å forenkle dem noe. Første kategorien er: BUREAURATIC SYSTEM, ett scenario som skildrer skoler upåvirket av eksterne trender og reformer. De er ugjennomtrengelige byråkratier, stengt for press utenfra. Det scenariet OECD setter i denne kategorien er:

1. Skoler i "tilbake til fremtiden"

Dette scenariet viser skoler i kraftige og byråkratiske systemer som er motstandsdyktig mot endring. Skolene fortsetter som før, definert av isolerte enheter som for eksempel skoler, klasser, lærere. Systemet reagerer lite på endringene i samfunnet, og driver etter sine egne konvensjoner og regelverk. Sterk byråkratisk karakter av skoler og klasseromsundervisningen i tradisjonell form dominerer, men noe rom for innovasjon og for å utvikle skoler som lærende organisasjoner. Økende fokus på faglig utvikling, og innsatsen for å beholde lærerne. Økt bruk av IKT i skolen, men ikke radikal endring i organisasjons struktur av undervisning og læring. I min oppgave omtaler jeg dette scenariet som status quo.

Neste kategori inneholder to scenarier, RE – SCHOOLING

To scenarier skildrer sterke, dynamiske skoler i sterke kulturer av egenkapital og konsensus om deres verdi.

2. Skoler som fokuserte lærende organisasjoner

I dette scenariet fungerer skoler som knutepunkter i samfunnet og lærende organisasjoner. Kulturen preges av kunnskap, eksperimentering, mangfold og nyskaping. Systemet har betydelige investeringer, spesielt til fordel for vanskeligstilte samfunn og opprettholde gode arbeidsvilkår for lærerne.

3. Skoler som kjerne i sosiale sentre

I dette scenariet er skolen mer åpen for samfunnet rundt, men er likevel sterke. Man deler ansvar med andre samfunnsorganer. Ikke-formell læring er kollektive oppgaver, og generasjons aktiviteter er sterkt vektlagt. Høy offentlig støtte sikrer kvalitet i miljøer, og lærere nyter høy aktelse.

Jeg har slått sammen disse scenariene og kalt dem «Barnehagen som ledd i nettverkstenking.» Mitt mål her er å finne ut om det er noe i mitt forskningsmateriale som sier noe om bruk av nettverk for å løse barnehagens oppgaver i 2030.

De-schooling

I disse to scenariene beveger skolegang seg fra formelle institusjoner i mer varierte, privatisert, og uformelle ordninger. Skolene slik vi kjenner dem i dag kan også forsvinne.

4. Den utvidede markedsmodell

Dette scenariet viser et bredt innslag av markeds tilnærminger til hvem som gir utdanning, hvordan den er levert, hvordan valgene er gjort, og ressurser fordeles. Regjeringer trekker seg fra å drive skoler, presset av misnøye fra forbrukerne er for høyt. Denne fremtiden kan bringe innovasjon og dynamikk, eller det kan bringe eksklusjon og ulikheter.

5. Lærings nettverk erstatter skolene

Dette scenariet tenker seg forsvinningen av skolen slik den er i dag, den blir erstattet av læringsnettverk som opererer innenfor et høyt utviklet "nettverkssamfunn." Nettverk basert på

ulike kulturelle, religiøse og samfunnsinteresser fører til et mangfold av ulike formelle, ikke-formell og uformell læring innstillinger, med intensiv bruk av IKT.

6. Lærer mangel og krise

Dette scenariet viser en nedsmelting av skolesystemet. Det resulterer i hovedsak fra en stor mangel på lærere som utløses av pensjonisttilværelsen, utilfredsstillende arbeidsforhold og mer attraktive jobbmuligheter andre steder.

De siste scenariene viser en skole som er helt ulik den vi kjenner i dag, noe som resulterer i et sammenbrudd av systemet, altså system meltdown.

OECD beskriver også skolens utfordringer i fremtiden. De kaller det ”Trends shaping Education” (OECD). Disse utfordringene er både interessante og relevante for å si noe om hva slags utfordringer kunnskapsorganisasjoner trolig vil få i fremtiden. Utfordringene beskrives slik:

- Uro (ADHD, tilpasningsvansker, konsentrasjonsvansker, atferdsvansker, psykiatri).
- Guttene blir mer og mer utilpass i skolen.
- Mobilitet (urbanisering, skifte av bosted, folkeforflytninger).
- Flere fremmedkulturelle, mer sammensatt elevgruppe
- Færre kjernefamilier, mer skilsmisser, mer kompliserte familieforhold og forsørgerforhold
- Mer teknologi (internett, mobil, facebook etc.)
- Individualisering (uavhengighet, mindre respekt for autoriteter, færre institusjoner/mindre trening i å inngå i forpliktende fellesskap)
- Mer pågående foreldre
- Skoleeiere som vil styre mer av lærernes tidsbruk
- En gryende debatt om friskoler/privatisering
- Krav om økt verdiskapning/public value
- Frafallsproblematikk
- Pisa
- Samarbeid
- Skole som nav i kontinuerlig samfunnslæring

Dette er altså noen av de utfordringene OECD tror skolen vil stå og delvis står overfor. Disse utfordringene er også relevante med tanke på barnehagens utfordringer i framtiden. Hvordan møte dem?

For å tilpasse OECDs scenarier til barnehagen og forenkle dem litt har jeg brukt disse scenariene som grunnlag for min oppgave

1. Status quo. Opprettholde skillet mellom barnehagen og de andre.
2. Barnehagen som ledd i nettverkstenking.
3. System meltdown. Barnehagen i en helt ny form.

«Status quo», kjennetegnes av kontinuitet. Barnehagen blir tilnærmet lik slik den er i dag. Barnehagene i Norge er ikke så byråkratiske som OECDs beskrivelse av skolen i deres scenarier, i dette scenariet ligger at vi går mot endringer som ikke bryter med dagens tradisjon.

«Barnehagen som ledd i nettverkstenking», beskriver et inntog av nettverkstankegang i barnehagen som organisasjon. Man ser på utfordringene i samfunnet og de oppgavene barnehagen har som noe man bedre løser i samarbeid med andre.

«System meltdown» er barnehagen i et helt nytt system. For eksempel som del av skolen, fullstendig privatisert og kommersialisert eller lignende.

Nå dukker det opp en ny tese:

Er det kontinuitet eller brudd i utviklingen av den norske barnehagen? Slik jeg ser det kan «status quo» scenariet knyttes til kontinuitet og «system meltdown» til brudd. Scenario 2 ligger mellomstjiktet.

3.2 Hvorfor er OECDs scenarier interessante for den norske barnehagen?

OECD sitt formål med scenario for morgendagens skole er å skjerpe forståelse av hvordan skolegang kan utvikle seg i årene som kommer. I tillegg kommer den potensielle rollen politikk må ha for å bidra til å møte utfordringene i framtiden. Selv om dette ikke er eksakte tilnærminger til framtidsrettet politisk tenkning, er scenarioutvikling en særlig effektiv måte å bringe sammen det "store bildet" av strategiske mål, langsiktig endringsprosesser, og flere sett med variabler. Kanskje overraskende, har framtidsrettede scenarier av denne typen vært relativt lite utviklet i utdanning sammenlignet med andre sektorer. Til tross for at utdanning kjennetegnes ved å gi fordeler over svært lange tidsspenn. En stor utfordring for politikktutforming på dette feltet er både å gjøre det mer langsiktig og å integrere mer effektivt kunnskap om utdanning og dens videre miljø inn i prosessen med refleksjon(OECD). Både skole og barnehage hadde etter min mening hatt store fordeler med langsiktige politiske planer. Spesielt skole har nok opplevd politiske variasjoner og mange ulike reformer. Utfordringene OECD mener skolen har er også gjeldene for barnehagen. De samme barna som går på skolen, er i barnehagen årene før skolestart. At barna er mer urolige nå en før opplever trolig barnehagen også. Imidlertid er det noe mindre bruk av spesialundervisning i barnehagen enn på 1. trinn (Barnehagespegele). En av grunnene til det kan være at barnehagens læremåter har mer rom for uro.

At guttene blir mer utilpass, gjelder dessverre også for barnehagen. Kunnskapsdepartementet har blant annet utgitt et temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Her heter det blant annet at gutter og jenter skal ha like muligheter til å bli sett og hørt, og oppmuntres til å delta i felleskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger til og samfunnets forventninger til gutter og jenter. Undersøkelser fra Nordal i 2007 viser tall på forekomst av atferdsvansker fordelt på begge kjønn. Når det gjelder barnehagebarn er forskjellene rapportert til å være så store som 1:10, altså ti gutter for hver jente som viser alvorlige utagerende atferdsproblemer (Barsøe 2010). Videre viser Nordals forskning at skolen er bedre egnet til å ta vare på jenter enn gutter. Da er spørsmålet om dette også gjelder for barnehagen. Noen vil hevde at bare ved å se på hvem som arbeider der, vil svare gi seg selv. Likevel er det mulig å skape barnehager som er gode for begge kjønn (Barsøe 2010).

Når det kommer til endringer i familiemønstre, er utfordringene de samme for skole og barnehage. Barna kommer fra det samme samfunnet. Familier bytter oftere bosted, det er flere fremmedkulturelle og barna lever i mer kompliserte familieforhold.

Mer teknologi som internett, mobil, Facebook o.l. er også en realitet for barnehagebarn. Den nye rammeplanen som kommer krever også mer bruk av dette i det pedagogiske arbeidet.

Individualisering, her menes uavhengighet, mindre respekt for autoriteter, mindre trening i å inngå i forpliktende fellesskap. På dette punktet kan jeg heller ikke se noen grunn til at barnehagen skal være annerledes enn skolen.

Mer pågående foreldre ser man i barnehagen i dag. Foreldrene har mulighet til å velge barnehage fritt, og kan dermed også kreve mer av barnehagen. Foreldresamarbeid er også blitt tettere de senere åra. I lederfortellingene tror barnehagelederne at foreldrene vil kreve enda mer i framtiden.

Skoleeiere som vil styre mer av lærernes tidsbruk, og barnehageeiere vil styre mer av barnehagelærernes tidsbruk. I 2003 var ubunden tid for barnehagelærere oppe i rettssystemet. Saken gjaldt styringsrett og overtid av de 4 timene barnehagelærerne har som ikke er bundet til institusjonen. Dommen sier at arbeidsgiver ikke har normal styringsrett over tiden utover 33,5 timer(ARD-2003-170).

En gryende debatt om friskoler/privatisering, er ikke så aktuelt for barnehagen. Vi har alt med barnehageforliket fått et samarbeid mellom privat- og kommunal sektor for å gi barnehagetilbud.

Krav om økt verdiskapning, gjelder også for barnehagene. Samfunnet ønsker å få mest mulig ut av hver krone.

Frafallsproblematikk er annerledes i barnehage enn i skolen. Barna bestemmer jo ikke dette selv, men foreldre bytter barnehage oftere. Det kan også diskuteres om frafall senere kan skyldes at barnehagen ikke gjør jobben sin godt nok. Denne diskusjonen er imidlertid for komplisert til å gå inn på her.

Pisaundersøkelser har ikke fått innpass i barnehagen, men det testes og undersøkes. Likevel publiseres ikke disse undersøkelsene på samme måte som Pisa gjør for skolen, men det kan jo skje i framtiden.

Skole som nav i kontinuerlig samfunnslæring eller barnehage som nav i kontinuerlig samfunnslæring? Begge deler kan jo stemme. Barnehagen er en mer anerkjent del av utdanningsforløpet til norske barn nå enn før. Samtidig er den foreløpig frivillig, noe som ikke gir den samme status som skolen.

At utfordringene til skolene slik OECD beskriver dem, også i grove trekk gjelder barnehagene, viser at bruk av scenarioene kan være fornuftig for å møte framtidens utfordringer i barnehagen. Utdanningsinstitusjonene trenger å være forberedt på framtiden.

3.3 Hva er nettverk, scenario 2

New Public Management hadde inntog i offentlig sektor på 90- tallet. Her settes lederen i fokus og det er viktig at det gis rom for ledelse gjennom ulike tiltak, samtidig som det blir stilt krav om resultater og måloppnåelse.(Baldersheim og Rose 2005:29). Herunder kom nye styringsverktøy som benchmarking, mål- og resultatstyring, kvalitetsledelse, osv. KOSTRA er et interessant og relevant eksempel på at kommuner (skoler, barnehager, osv.) kan sammenligne seg med andre kommuner for å lære. Lederne i barnehagene får flere og nye oppgaver som strekker seg utover veiledning og pedagogisk rettet ledelse.

Nå er offentlig sektor på vei inn i en ny epoke. New governance ser på utfordringene i offentlig sektor som noe man best løser med bedre samordning av tjenester for å møte utfordringer og gi et bedre tilbud til innbyggerene. Hva ligger egentlig i nettverk begrepet? Det er imidlertid mange meninger om dette, og her er noen definisjoner.

Torodd Strand har en definisjon av nettverk som:

«organisert samarbeid mellom to eller flere aktører, der hver enkelt aktør har anledning til å melde seg ut uten og måtte få godkjenning fra autoritetssentrum. Målet med

nettverksdannelser er konkurransefordeler, fleksibilitet, kostnadsbesparelser, lettere tilgang til marked og kunnskapsmessige fordeler» (Strand 2007:298).

Agranoff sier dette om nettverk:

«collaborative management is a concept that describes the process of facilitating and operating in multiorganizational arrangements to solve problems that cannot be solved, or solved easily by single organizations» (Agranoff 2012:2).

For meg oppleves dette som kjernen i nettverk. Hele tanken er at flere i samarbeid skaper et bedre tilbud, enn en enkelt organisasjon kan klare alene. Man kan dra nytte av hverandres kompetanse for å møte den utfordringen man står over for.

Meningen er at kvaliteten på tjenesteytingen blir bedre når flere samarbeider. En effekt er læring, målet er at koblingene mellom organisasjonene øker sannsynligheten for at en organisasjon kan lære av andre. Løse «f» eller onde problemer (wicked problems) er en annen effekt. Det beste norske begrepet på fenomenet mener jeg er grenseoverskridende problemer, altså problemer det ikke finnes klare løsninger på. Et eksempel er kriminalitet knyttet opp mot tiltak i barnehage, skole, PPT, barnevern og andre. Altså hvordan innsats i oppvekstsvilkår kan forplante seg andre steder. For eksempel hvordan tiltak i skolen kan påvirke kriminalitetsbilde og dermed også politi og barnevern. Nest siste effekt Jacobsen trekker frem er «makt og innflytelse». Nettverk som governance og ledelse gjennom nettverk krever en helt ny måte og tenke ledelse på. Dette skaper utfordringer. Nettverk er avhengi av tillit og enighet for å fungere optimalt (Jacobsen 2014: 130).

3.4 Kommunale versus private barnehage

Det var i 2013 6200 barnehager i Norge og 53 % av disse er drevet som private. I 2013 var 47 prosent av barnehagene kommunale og 53 prosent privat eid. Prosentdelen private barnehager har holdt seg stabil de siste fem åra. 70 prosent av de minste barnehagene – det vil si de som har 25 eller færre barn – er private. Derfor går under halvparten av barna, 48 prosent, i private barnehager. Det er de private aktørene som i størst grad etablerer nye barnehager. I 2012 ble

det etablert 123 nye barnehager. Av disse var 70 prosent private. 2 859 barn begynte i en nyetablert privat barnehage i 2012, mens 1 520 barn begynte i en nyetablert kommunal barnehage. De fleste barnehagene er avdelingsbarnehager.

Det er flere private barnehager i sør og aust, mindre enn 30 prosent av barnehagene i Sogn og Fjordane og Finnmark er private. I Akershus, Agderfylka, Buskerud, Hordaland og Østfold er derimot over 60 prosent av barnehagene private. De fleste private eier bare en barnehage, det er få private barnehageeier som eier mange barnehager. Cirka 3300 av de totalt 3450 private eierne eier bare en barnehage. 75 av eierne eier 3 barnehager eller mer, og av dem er det knapt 30 som eier 5 barnehager eller mer. Det er bare en handfull som eier merr enn 25 barnehager, og de eier som oftest barnehager i mange fylke og på tvers av landsdeler.

Når det kommer til sum kostnader pr barn mellom 3 og 6 år koster det i kommunal barnehage 125 834kr og i privat109 075kr. Sum kostnader for barn under 3 år er i kommunal barnehage 226 501kr pr år og i privat196 335kr (Barnehagespegelen).

Totalt hadde 68 prosent av de private barnehagene tilsyn i 2013, mens andelen for kommunale barnehager er 58 prosent. 69 prosent av familiebarnehagene hadde tilsyn i 2013 (Barnehagespegelen).

For å gi et inntrykk av organisering av barnehagene i forhold til privat og kommunal sektor vil jeg bruke min egen kommune som eksempel. I Arendal er det 14 kommunale barnehage fordelt på 7 enheter, 42 private barnehager og 4 familiebarnehager og 1 åpen privat barnehage. De 14 kommunale barnehagene er fordelt på enheter, med en enhetsleder for hver enhet. 4 av enhetene har en stor barnehage på ca. 80 plasser, der 3 av dem har mindre barnehager også knyttet til enheten. En barnehage er organisert som oppvekstsenter med 80 plasser, den har felles bygg og ledelse med skolen. 678 barn går til sammen i de kommunale barnehagene. 2 har mellom 15 og 25 barn, 3 har 25 til 40 barn, 3 har mellom 40 og 60 barn, over 60 har 6 av barnehagene. Barnehagene serverer lite mat, og det blir ikke tatt matpenger. Kun en har friluftprofil. Når det gjelder de private har 12 barnehager mellom 15 og 25 barn, 13 barnehager har mellom 25 og 40 barn, 13 har mellom 40 og 60 barn og 4 barnehager har over 60 barn. Totalt er det 1571 barn i de private barnehagene i Arendal kommune. 9 har friluftprofil, 2 kunst, 1 kultur, 3 menighet, 2 dyr og natur og en er steiner barnehage. De

fleste tar matpenger og serverer mat. En eier har 6 barnehager og en eier har 3. Resten eies av en eier, 2 er foreldre eid (Arendal kommune).

Det er vanskelig og kategorisere private og kommunale barnehager, for private og kommunale barnehager er svært ulikt organisert. Hovedforskjellene er at de kommunale er større, mer komplekse organisasjoner kan være vanskeligere å lede. I tillegg er eierstrukturen forskjellig, kommunen eier de kommunale, mens de private har svært ulike eiere. Kommunen kan bli en stor og upersonlig eier, og må i tillegg forholde seg til flere lover, mer byråkrati og sterkere fagbevegelse. Et eksempel kan være ansettelse, kommunen må til enhver tid ansette den mest kvalifiserte og må utlyse alle stillinger. De private kan ansette hvem de vil, så lenge vedkommende har lovpålagt kvalifikasjoner. At man må utlyse krever både ressurser og tid, noen ganger har man en vikar man ønsker i stillingen, men må likevel gå gjennom hele ansettelse prosessen. Når det kommer til ledelse er det utstrakt bruk av enhetsledere og virksomhetsledere i kommunen. Lederne kan da bli lite tilgjengelige for de ansatte, det løses nok med pedagogiske ledere med større ansvarsområder.

3.5 Hvem er barnehagelederen?

For å belyse min problemstilling vil jeg beskrive hvem er barnehagelederen. Det er barnehagelederens uttalelser som er grunnlag for mitt forskningsmateriale. Barnehagene er i vinden som aldri før, og dette har ført til at barnehagelederen har fått nye, flere og krevende ledelsesoppgaver med stor grad av delegert makt og myndighet. Hvem er barnehagelederen, og hva står de for? Undersøkelser viser at alder til barnehagelederne har økt de senere åra. Gottvassli fant i 1989 ut at barnehageledere var i gjennomsnitt 34 år, i 2001 undersøkte Roness det samme og fant at alderen da var økt til 40 år. I SOL (styringsutfordringer, organisasjon og ledelse i barnehagesektoren) undersøkelsen fra 2009 har alderen igjen økt til 45 år. Bransjen kjennetegnes av stor andel kvinnelige ledere. Her har prosentandelen lagt på mellom 92 og 95 % i de ulike undersøkelsene (Børhaug m.f.2011, s 93). En utfordring i sektoren er at man har mangel på førskolelærere og at man i tillegg har stor turnover både internt og til andre yrker. 40 % av lederne i Sol undersøkelsen vurderer ikke å bytte jobb, men 20 % sier de vil bytte jobb når sjansen byr seg og 6 % tenker å gjøre det snart (Børhaug m. f. 2011, s 94). Erfaringene barnehagelederne i undersøkelsen hadde før den stillingen de har nå

varierer. 27 % kommer fra en stilling i den barnehagen de nå leder, 31 % hadde en annen styrerstilling først, og 21 % hadde en stilling i en annen barnehage (Børhaug m. f. 2011, s 95). 91 % av barnehagelederne i 2009 var utdannet førskolelærere, en tredjedel av disse har organisasjon og ledelse som fordypning i sin utdanning. 2 % er barne- og ungdomsarbeidere, mens 6 % har en annen høyere utdanning. 34 % av barnehagelederne har videreutdanning i ledelse med opptil 30 studiepoeng, 15 % har flere studiepoeng enn 30 i ledelse. 60 % rapporterer at de har kurs innenfor ledelse (Børhaug m. f, 2011 s 100). Som motivasjon for å søke stillingen oppgir 80 % ønske om flere utfordringer som grunn til å søke, 89 % oppgir ønske om å bruke sin kompetanse. 74 % oppgir ønske om å lede som begrunnelse, mens høyere status og høyere lønn ses på som mindre viktig (Børhaug m. f, 2011 s 98).

Med disse undersøkelsene som grunnlag kan man si at kjennetegnet på barnehageledere i dag er: de er førskolelærerutdannet med noe formell kompetanse i ledelse, kvinner, ca. 40 år og er motivert av utfordringene i arbeidet. Disse kjennetegnene gjør barnehageledere til en gruppe ledere som skiller seg ut fra andre ledere. Hos andre ledere er for eksempel menn overrepresentert, så få som 16 % er kvinner (Strand 2007, s 351). En av grunnene til at det er mange kvinner som ledere i barnehagene er at flere kvinner velger utdanning innenfor omsorgsyker. Derfor finner vi flest kvinnelige ledere innenfor omsorgssektoren. Kvinner representerer andre verdier enn menn, de er mer opptatt av mennesker enn ting, og mer opptatt av samarbeid enn konkurranse (Strand, 2007, s 375). En norsk undersøkelse gjort av Feedback Research viser at kvinner oppfattes som mer effektive ledere, de oppnår resultater bedre enn menn og er mer iderike og oppmuntrende enn sine mannlige kollegaer (Strand, 2007, s 381). Innenfor denne forskningen finnes det imidlertid ulike perspektiver. Tidligere ble barnehagene sett på som organisasjoner med svak ledelse, flat struktur, harmoniorientering, deltakende ledelse og sterk vektlegging av de mellommenneskelige forholdene (Børhaug m. f., s 105). I senere tid viser barnehageledere enn mer myndig ledelse, SOL undersøkelsen viser at det å ta ansvar og beslutninger settes høyt. Lederne i barnehagene har endret seg. Før var trolig gruppen enda mer ulik andre ledere, men får stadig flere fellestrekk med andre typer ledere. Forskning fra SOL undersøkelsen kan illustrere dette. 70 % av de kommunale og 76 % av de private barnehagelederne ser på seg selv som personalsjef, 59/64 % mener bedriftsleder passer for å beskrive deres rolle. Likevel skiller barnehageledere seg trolig ut ved at 83/85 % ser også på sin rolle som medmenneske (Børhaug m. f. s110).

Kapittel 4. Metode

4.1 Hva slags data trenger jeg?

Repstad (1998) påpeker at når man forsker i et felt hvor man har profesjonell ekspertise, så kan man miste friheten som forsker og være tilbøyelig å velge side. Man kan med andre ord stå i fare for å miste den akademiske distansen. Han trekker også frem at det er vanskelig å opptre uvitende på hjemmebanen. På sett og vis harmonerer dette med min egen tenkning. Samtidig som jeg også vil hevde at det er en berikelse å gå inn i et felt som man har kunnskap om. Å forske i eget felt innebærer å få ytterligere kjennskap til feltet. Dette fører til at jeg kan la meg engasjere på en helt annen måte enn hvis jeg skulle forske på et tema jeg ikke har kunnskap om. Slik får jeg også et personlig engasjement i forhold til det prosjektet jeg holder på med. Kjennskap til feltet gjør at man bedre forstår det som beskrives, og man kan unngå misforståelser. Samtidig må man være bevisst sin rolle og ikke la seg farge av sine egne meninger og kunnskap.

Det kan ligge mange hensikter bak empiriske undersøkelser, men et fellespunkt er at alle undersøkelser har til hensikt å framskaffe ny kunnskap. Statsviteren James G. March har påpekt at ny kunnskap kan være av to ulike typet. For det første kan vi snakke om genuint ny kunnskap, dvs. noe vi ikke har visst om i det hele tatt før. Den andre typen kunnskap er den typen kunnskap som har som mål å utvikle og raffinere eksisterende kunnskap (Jacobsen 2005). I mine undersøkelser er det ikke mulig å ha noen eksakt kunnskap, for ingen kan vite sikkert hvordan fremtiden blir. Likevel er det viktig å ha kunnskap om fremtiden, for å kunne håndtere det som kommer på best mulig måte.

Selv om undersøkelser har et felles grunnlag i å utvikle kunnskap, vil de ha ulike hensikter. Jacobsen skiller mellom tre hovedtyper hensikter. Første er beskrivelse, det innebærer ønske om å få mer innsikt i hvordan et fenomen ser ut (Jacobsen 2005). I min undersøkelse ønsker jeg å få innsikt i hvordan barnehageledere mener barnehagen vil se ut i 2030. Den andre typen hensikt med undersøkelser er forklaring, her er målet å forklare hvorfor et fenomen oppstod. Slike undersøkelser har som mål og si noe om årsak og virkning (Jacobsen 2005). Å se på virkninger av fremtiden vil bare bli antagelser, men det kunne vært spennende. Det måtte imidlertid bli en helt ny masteroppgave. Den siste hensikten med undersøkelser er prediksjon, denne hensikten er rettet mot å forutsi hva som kommer til å hende i fremtiden. Dette er den

mest ambisiøse hensikten. I samfunnsvitenskapen er man forsiktige med å komme med slike utsagn. Selv vil jeg også være meget forsiktig med å gi en fasit på hvordan framtiden vil bli, men på grunnlag av mine undersøkelser har jeg noen antagelser om hvordan framtiden vil bli. Store norske leksikon definerer prediksjon som antagelse eller beregning som gjelder et fremtidig forhold. Predikere defineres som å forutsi eller anta, i vitenskapelige sammenhenger, hvordan fremtidige forhold vil bli ved hjelp av sannsynlighetsberegninger. Som masterstudent har jeg ingen forutsetninger for å forutsi framtiden, men vil kunne svare på hvordan barnehagelederne antar at barnehagen vil se ut i 2030.

For å besvare problemstillingen om framtidens barnehage trenger jeg informasjon fra noen som kan mene noe om framtiden i barnehagen. Da har jeg valgt å spørre barnehageledere som tar videreutdanning. Styrere har mye kunnskap om barnehage, og flere av dem kan ta med seg erfaringen fra hvordan barnehagen har utviklet seg, og derfra uttale seg om hvordan framtiden vil se ut. Min metode blir da av den kvalitative typen. Mens kvantitativ data opererer med tall og størrelser, opererer kvalitativ data med meninger. Meninger er i hovedsak formidlet gjennom språk og handlinger (Jacobsen 2005:126). Det er vanskelig å innhente tall om framtiden, så derfor er det best for min problemstilling og bruke språket, og i min forskning barnehageledere sine meninger.

Utvalget i min undersøkelse er 19 stykk fra et rekrutteringsprogram for framtidige styrere i Stavanger kommune kull 2013/14 og 57 fra den nasjonale styrerutdanningen i regi av Utdanningsdirektoratet kull 2013/14 ved UiA. Alle studentene har levert inn besvarelser, og ingen har reservert seg mot forskning. I forbindelse med forskning og intervjuarbeid må man ta noen etiske vurderinger underveis i prosessen. Det er spesielt trukket frem tre ulike regler som det er viktig å ta hensyn til når en forsker på mennesker (Kvale 2009:144). En av reglene er det som blir omtalt som informert samtykke. Informert samtykke vil si at den som skal være med blir informert om formål og design på undersøkelsen og frivillig velger å være med. Det blir også diskutert fordeler og ulemper med å delta, samt at deltakerne står fritt til å trekke seg når som helst og uten oppgitt grunne fra undersøkelsen. I min undersøkelse er det ikke frivillig og levere inn besvarelsen, men det er selvfølgelig frivillig om de vil la den brukes til forskning. Universitetet har ivaretatt dette for meg. Den andre regelen er konfidensialitet. Det innebærer at vi ikke offentliggjør personlige data som kan identifisere deltakerne. Her har også universitetet gjort det for meg slik at jeg kun har den informasjonen jeg trenger til å gjennomføre masteroppgaven. Som siste regel kommer det å klargjøre konsekvenser av å

delta, med mulige fordeler og ulemper. I og med at jeg ikke kjenner de som har besvart oppgaven er det få konsekvenser for dem å delta (Jacobsen 2005).

Disse besvarelsene er fra styrerutdanningen ved UiA og rekrutteringsprogrammet i Stavanger, og gir dermed et variert utvalg. Selv om jeg har 76 fortellinger fra barnehageledere, kan jeg ikke generalisere. Grunnen til dette er at jeg har begrenset mitt utvalg til å gjelde Stavanger og studenter knyttet til UiA altså studenter fra Sør-Norge. En undersøkelse i Oslo eller Finnmark kan gi helt andre resultater. I styrerutdanningen er både styrere fra privat og kommunal sektor. I Stavanger er det kun kommunalt ansatte. Derfor kan jeg si noe om både privat og kommunal sektor, men resultatene kan bli annerledes andre steder.

4.2 Hvordan ble dataen samlet inn?

Dataen ble samlet inn ved at studentene ved styrerutdanningen ved UiA og studentene ved rekrutteringsprogrammet i Stavanger fikk en innleveringsoppgave. I den oppgaven skulle barnehagelederne se frem i tid, til nærmere bestemt til 2030, og si noe om hvordan de så for seg at barnehagen kom til å være. De ble bedt om å beskrive barnehagen ut ifra 7 dimensjoner.

1. Organisatorisk oppbygning og ledelse
2. Finansiering og eierstrukturer
3. Innhold og pedagogisk plattform
4. Forhold til skolen og andre tjenesteenheter i kommunen
5. Internasjonal orientering
6. Profilering og markedsføring
7. Dialog, inkludering, og kommunikasjon med foreldrene

Her var det besvarelser fra 2 til 15 sider. Dvs. at det er store forskjeller på hvor mye studentene legger i svaret. Dette blir en svakhet i mitt materiale. Noen studenter legger mye i besvarelsen og andre legger mindre arbeid i oppgaven. Noen er trolig lei av endringer og lar dette komme frem i besvarelsen. Studieoppgaver krever ofte henvisninger til faglitteratur. Målet med ledelsesfortellingene var ikke at de skulle være begrunnet i faglitteratur, men noen

hadde brukt dette. Min mening er at det ikke kom i veien for selve resultatet, de begrunner kun meningene sine.

Validitet er å vurdere gyldigheten av utsagnene som kommer frem i besvarelsene, og om det har gyldighet i forhold til problemstillingen. Kvale legger følgende definisjon til grunn:

”styrken og gyldigheten til et utsagn; i samfunnsvitenskapene viser validitet som regel til om en metode faktisk kan brukes til å undersøke det den sier den skal undersøke”(Kvale, 2009:326).

Og undersøke framtiden er ikke så lett, man kan ikke vite om det er valid før vi er kommet til 2030. Å gi studenter en oppgave er nok en litt utradisjonell forskningsmetode. Jeg mener dette er hensiktsmessig siden det å mene noe om framtiden kan være vanskelig. Studentene har tid til å tenke seg litt om, og skrive når det passer. Hadde jeg for eksempel brukt intervju i ordinær forstand ville svarene trolig blitt mye kortere. Å sitte og beskrive framtiden for noen man ikke kjenner ville nok oppleves ganske unaturlig. Å sitte i fred å skrive om den når man holder på med en lederutdannelse, vil trolig gi mere pålitelige svar. Målet med undersøkelse er at den skal være pålitelig og troverdig, eller ha reliabilitet. For å oppnå dette må den være gjennomført på en troverdig måte. Spørsmålet er da om man ville fått tilnærmet likt resultat hvis man hadde gjort den samme undersøkelsen to ganger. Resultatene vitner om at barnehagelederne er forholdsvis enige om hvordan framtidens barnehage vil se ut. Derfor kan jeg anta at resultatet ville bli forholdsvis likt om de måtte besvare oppgaven en gang til. Dette kan jeg selvfølgelig ikke si med sikkerhet, før det eventuelt hadde vært prøvd.

4.3 Design

Når det kommer til undersøkelsesdesign er det to variabler, går studien i bredden som kalles ekstensiv design, eller i dybden som kalles intensiv design. Dette handler om valget mellom to sentrale dimensjoner, det første er hvor mange variabler skal vi ta med i undersøkelsen? Det andre er hvor mange enheter skal vi undersøke (Jacobsen 2005:87). For min del ønsker jeg primært å finne ut hva barnehagelederne mener om framtidens barnehage som er hovedvariabelen. Materiale er delt inn i 7 dimensjoner som gjør det lettere å beskrive hva styrene

mener om framtiden. Når det gjelder hvor mange enheter, så har jeg relativt mange historier. Neste 80 barnehageledere har levert inn svar i mine undersøkelser. I ettertid ser jeg at det er i overkant mange enheter, det har vært en tidkrevende jobb og sortere alle. I tillegg er svarene relativt like, eller det vil si hovedmomentene i besvarelsene er forholdsvis like. Det kunne jeg umulig vite før lederfortellingene var samlet inn, men hadde jeg visst det hadde det ikke vært nødvendig med så mange svar. Noen kunne også ønsket å reservere seg mot forskning, men det gjorde heller ingen. Mitt design har derfor et blandet opplegg med relativt mange variabler og relativt mange enheter.

4.4 Analyse

Forskning og undersøkelser kjennetegnes av innsamling av data, behandling av informasjon og systematisk presentasjon (Jacobsen 2005:17). Universitetet samlet inn dataene mine og ivaretok anonymiteten i besvarelsene. Jeg mottok to bunker med besvarelser, en for de kommunale og en for de private barnehagene. Videre analyserte jeg dataene ved å sortere de etter de viktigste funnene i hver av de 7 dimensjonene. Da sorterte jeg dem også etter private og kommunale barnehager. For å gjøre det enklere for barnehagelederne å svare på oppgaven hadde jeg laget kategorier på forhånd. Det var disse kategoriene jeg sorterte etter. Det dukket opp annen informasjon som jeg ikke hadde spurt etter. En av disse nye kategoriene er kommentert i min forskningsdel, siden så mange av besvarelsene omtalte dette. Når materiale var sortert slik at jeg kunne beskrive funnene, sorterte jeg materialet på nytt. Denne gangen var jeg på jakt etter å finne ut i hvilken retning materialet hellet i forhold til de tre scenariene jeg har valgt. Valgte også ut noen besvarelser som illustrerte de ulike scenariene og tok med sitater fra dem i oppgaven min.

Kapittel 5. Empiriske funn

5.1 Beskrivelse av funnene i de 7 dimensjonene

I dette kapitlet vil jeg beskrive funnene i lederfortellingene. Hvordan mener barnehageledere barnehagen vil se ut i 2030? Velger å ta utgangspunktet i de 7 dimensjonene og beskriver hva barnehagelederne skriver om barnehagen i 2030.

Når det gjelder organisatorisk oppbygning stort sett enighet om at en kommer til å gå i retning av større barnehager enn i dag. I tillegg tror flertallet vi går i retning av avdelingsinndelte barnehager. De som er inne på temaet mener familiebarnehagene vil være historie. Ser man på tall fra Barnehagespegele er allerede barnehagene blitt større og familie barnehagene er blitt færre. Noe forskning viser også at basebarnehagene taper mot vanlig avdelingsdeling pga. barnas behov for tilknytning. Anne Greve fra UiO har forsket på små barns vennskap, og har uttalt seg om basebarnehager til nettstedet forskning.no. Greve er ikke blant motstanderne av at de aller yngste barna kan gå i barnehage, så lenge barnehagen leverer kvalitet, med et stabilt barnehagepersonell, nok assistenter og små barnegrupper. Hun er imidlertid skeptisk til basebarnehager på bakgrunn av hva forskningen hennes viser(Forskning.no).

Her er et utdrag fra en av lederfortellingene:

«Det har de siste årene vært mye blest rundt basebarnehagene, og kanskje med rette. Jeg tror tanken rundt basebarnehager er på vei ut av norsk barnehagetradisjon. Forskning viser at store basebarnehager har lavere voksentetthet og lavere kvalitet på tilbudet».

Noen ser også for seg at det kan bli endringer i åpningstidene i 2030:

«I 2030 tror jeg at det i større byer har blitt mer vanlig med døgnåpne barnehager og en mer utvidet åpningstid generelt. Gratis kjernetid for 4 og 5 åringene har vel også begynt å gjøre seg gjeldene.»

Noen mener barnehagen får en større hieratisk oppbygning i framtiden:

«En barnehagelærer har kunnskap om barn og barndom, men mindre kunnskap om å lede andre. Kanskje vil en styrking av lederrollen føre til at barnehagen får en mindre flat struktur.»

I tidligere forskning og litteratur har barnehagen vært sett på som uformell og lite rutinisert. I Børhaugs undersøkelser fra 2011 blir dette synet endret. De ser også på endring av barnehagens hieratiske oppbygning. De mener barnehagen har gått fra en flat struktur til et mer formelt system. Avgjørelser er ikke så tilfeldige lengre. Økt formalisering og bruk av rutiner preger barnehagen. I forhandlingsperspektiv vil slike rutiner kunne fungere som ressurs for ledelsen, eieren og styreren som redskaper til å gjennomføre styringen med. Det kan også ses som en strategi for å sikre oppslutning om planer og gjennomføring av arbeidet etter faglige normer i en situasjon der utdannet personal er i mindretall (Børhaug 2011).

Når det kommer til ledelse tror de aller fleste at betydningen av ledelse blir større i 2030. Noen mener det vil bli utstrakt bruk av enhetsledere og lederteam:

«I 2030 tror jeg enhetslederne har blitt gjeldene også for de private barnehagene. Som enhetsleder har man da ansvar for flere barnehager, ikke bare for den ene som man har som styrer i dag. Mange av oppgavene spiller det jo ingen rolle om man gjør for en, to eller tre barnehager. Pedagogisk plattform og innholdet i barnehagen kan man planlegge og organisere felles for alle enhetene.»

Når det gjelder ledelse har trolig styrerne allerede opplevd at det stilles større krav til dem som ledere. Det kan jo også være noe av grunnen til at de tar videreutdanning i ledelse. Utdanningsdirektoratet har i hvert fall satt i gang styrerutdanningen og rektorutdanningen for å skolere ledere i kunnskapssektoren bedre. Troen på ledelse har økt de senere åra.

Det er varierte meninger om eierstruktur, men flertallet mener vi fortsatt vil ha både private og kommunale barnehager i 2030. Flere mener andelen private barnehager vil være større enn i dag, noen tror private barnehager vil i større grad være eid av store kjeder.

«Over halvparten av barnehagene er privatdrevne, noe som er en langt større andel enn i Danmark og Sverige. Jeg tror denne fordelingen mellom kommunale og private barnehager vil holde seg stabil frem mot 2030.»

Når det kommer til dimensjonen eierstruktur og finansiering er det nok finansieringen som opptar barnehagelederne mest. De fleste mener vi fortsatt vil ha både rammetilskudd og foreldrebetaling i 2030, samtidig som enkelte mener man har gått over til øremerkede tilskudd til barnehagene. Mange trekker frem ønske om mer forutsigbar finansiering i 2030.

Når det kommer til foreldrebetaling tror de fleste at den vil bli mer differensiert enn i dag. Et sitat fra en besvarelse:

«Det er ikkje maks pris slik som i dag. I 2030 betaler du ut frå kor mykje du tener. Kvifor skal Per som tener 2 mill i året betale det same som Ola som kun tener 600 000 i året?»

Fortellingene fra Stavanger mener flere enn halvparten at foreldrebetalingen vil øke. Hos resten av gruppen er det kun to som tror det samme. Hva dette kan skyldes vet jeg ikke, men Stavanger er jo en oljeby med veldig høye boligpriser. At markedskreftene spiller en sentral rolle kan være en mulighet.

En del tror man i 2030 vil ha innført et voucher-system for foreldrene. Et fåtall tror også at vi vil få utstrakt bruk sponsorer og investorer.

Når det gjelder innhold og pedagogisk plattform mener nesten alle at vi vil få større fokus på kunnskap og læringsmål, samtidig som lek og sosialisering fortsatt er sentralt

«Barnehagen er ikke lengre bare et velferdstilbud som skal ivareta og gi barna omsorg mens foreldrene er på jobb, men en læringsinstitusjon der kunnskap og sosial kompetanse er i fokus. I 2030 er det tidlig innsats og kunnskap knyttet til fagområdene i rammeplanen som står i fokus, og det er lov å si at barna lærer mye i barnehagen. I framtidens barnehage er det et større fokus på barnehagen som formidler av kunnskap.»

Når det kommer til innhold og pedagogisk plattform vil barnehagene få ny rammeplan snart. Den er omtalt i kapittel 2.2. Ny rammeplan inneholder blant annet større fokus på læringsmål og kunnskap, samtidig som lek og sosialisering fortsatt er sentralt.

«Alle fagområder har en kunnskapsside, en erfaringsside og en skapende side. Flere fagområder vil oftest være representert samtidig i temaopplegg og i hverdagsaktiviteter. For hvert fagområde er det formulert mål for å fremme barnas helhetlige utvikling og læring og for å presisere personalets ansvar. Målene som retter seg mot barnas opplevelser og erfaringer, er formulert som prosessmål. Det er fagområdet og arbeidsmåtene barna skal bli kjent med»(rammeplanens 3 utkast, s 29).

I forslag til ny rammeplan er fagområdene tydeligere på hvem som har ansvaret for læring. Man bruker, barnehagen skal, barnehagelæreren skal og hele personalet skal. Slik formuleres barnehagens arbeid som noe alle i barnehagen er ansvarlige for.

Kari Pape er anerkjent av barnehagene kanskje spesielt på i Sør-Norge. Hun setter fokus på den gode barnehagen og rom for lek i barnehagen. Hennes bøker beskytter leken og barndommens egenverdi som er sentral i den skandinaviske barnehagekulturen.

Mange av barnehagelederne tror også på større krav til kompetanse og relevant utdanning for de ansatte i 2030. 2/3 av personalet her ingen formelle krav til utdanning, og det tror barnehagelederne vil endres. Lovpålagt voksentetthet mener også de fleste at barnehagene vil få.

Økt bruk av digitale læringsmidler mener barnehagelederne også blir en del av 2030. samfunnet vårt blir stadig mer digitalisert, og det har selvfølgelig også endret barnehagen.

Tettere samarbeid med skolen og mer samarbeid rundt overgangen skole-barnehage mener nesten alle at vi vil oppleve i 2030. Barnehagen kan også bli en del av utdanningsløpet.

Uansett mener de det blir mer fokus på barnehagen som en forberedelse til skole. Det har vært større fokus på dette samarbeidet i senere tid. Vi har fått veilederen «Fra eldst til yngst» og er pålagt i barnehageloven å samarbeide med både skole, helsestasjon, barnevern og PPT. Vi ser også flere eksempler på samlokalisering. Vi kan se en trend i samfunnet for at man har større tro på at man løser utfordringer bedre sammen. I funnene mine er dette tydelig:

«I 2030 vil stat og kommune kreve et mer tverrfaglig samarbeid mellom barnehage og skole og ha et større fokus på overgangen barnehage-skole og at vi har et tettere kollegasamarbeid. Jeg håper og tror også skolene vil få noen retningslinjer på hva de må gjøre med den informasjonen de får av barnehagene og at det ikke kommer an på læreren».

Nesten alle tror på mer samarbeid med helsestasjon, barnevern, PPT og lignende enheter i kommunen, og at de ulike tjenestene vil ha større tro på hverandres kompetanse:

«Jeg håper også at det tverrfaglige samarbeidet med PPT, helsestasjonen og barnevernet vil bli enda bedre og enda tettere, og at kommunen vil opprette noen felles møteplasser mellom oss, og at rutinene for det blir satt og fulgt opp. Jeg håper det blir en god arena for utveksling av tips og ideer, samt kompetanseheving på tvers av yrkesgruppene».

Annen forskning viser også at barnehagene i ulik grad samarbeider med andre instanser. 82 % av respondentene i Børhaugs undersøkelser fra 2011 oppgav at det var etablert rutiner for samarbeid mellom PPT. Tallet på samarbeidsrutiner med skolen er mer overraskende for det er kun 65 % (Børhaug 2011).

Tabell 1 Rutiner for samarbeid. Prosentfordeling.

	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	N
Skole	10,7	24,6	65	1109
PPT	3,6	14,4	82	1109
Barnevern	15	31,5	53,5	1109
Helsestasjon	28	34,7	36,7	1102

Disse tallene viser at barnehagene i Børhaugs undersøkelser i ulik grad opplever at det er etablert rutiner for samarbeid mellom barnehagene og andre tjenester rettet mot barn. Dersom man ser tabellene i sammenheng ser man at det er mest positiv vurdering av samarbeidet der det også er hyppigst.

I mine lederfortellinger kommer det også fram at det er ulike rutiner for samarbeid. Noen er fornøyde og håper det vil fortsette som før, mens andre håper på bedre rutiner og mer samarbeid.

Når det er snakk om internasjonal orientering tror de fleste den vil øke. De typene samarbeid de beskriver er hospitering og «vennskapsbarnehager» i andre land. Noen tror man vil holde kontakt med utlandet via digitale medier, eller reise på studieturer. Mange tror man vil hente inspirasjon fra andre land i mye større grad, særlig Sverige og Danmark, men også at andre land reiser til Norge for å lære av norske barnehager:

«I 2030 er barndommens egenverdi viktig i Norge, og i Europa er flere interessert i norsk modell for læring. Samarbeidet over landegrensene vil dreie seg om utveksling av forskning og mange vil hospitere i norske barnehager for å få forståelse for hvordan det jobbes. Norge ser til Europa, og Europa ser til Norge. Vi drar veksler av hverandre, og barnehagefeltet internasjonalt nærmer seg hverandre og blir mer like i arbeidsmetoder.»

Under dimensjonen markedsføring og profilering tror de fleste at det blir viktig med profilering og markedsføring grunnet full barnehagedekning og økt konkurranse om kunder. Foreldre kan «shoppe» barnehageplass. De mener annonsering blir en større del av fremtiden, og at markedsføring via internett blir viktig.

Markedsføring og profilering har barnehagene allerede sett ringvirkningene av. Barnehagene har mer konkurranse nå en før, siden vi de fleste steder har full barnehagedekning. 26,8 % av de private styrerne i Børhaug sine undersøkelser rapporterer at de ser på markedsføring som en utfordring i svært stor grad. For kommunalt to nivå 13,8 % og kommunalt tre nivå 13,0 %. De private styrerne i Børhaug sine undersøkelser føler større utfordring rundt markedsføring enn de kommunale.

I tillegg tror styrerne at profilering i forhold til tema barnehager blir det mer av. Det vil være viktig for barnehagene å skille seg ut i form av ulike tematiske profiler; naturbarnehager, idrettsbarnehager, musikkbarnehager osv. Det kan ha både positive og negative ringvirkninger. Her er et utdrag fra en besvarelse som tror:

«Det vil bli meir og meir av typen «merke barnehagar». Døme på det kan være idrettsbarnehage. Men er idrett for alle barn? Vi alle barn ha ein god kvardag, der mesteparten av innhaldet er basert på idrett og fysisk aktivitet? Kva med litt av alt?».

Flere av styrerne mener også barnehagene vil tilby tilleggstjenester for å trekke til seg kunder. Eksempler på det kan være middagslaging, handling og klesvask. Dette har man jo sett prøvd ut i Sverige, Danmark og også i Norge. Fant blant annet en artikkel fra Telemarksavisen datert 5.5.2006 der de innførte et prøveprosjekt med middag med hjem fra barnehagen. Dette er altså ikke fremtiden, men prøvd allerede i 2006. Nysgjerrig som jeg er tok jeg kontakt med barnehagelederen i denne barnehagen. Hun svarte at tilbudet om middag med hjem ble for lite brukt, og da de fikk nye eiere sluttet de med ordningen. Tror dette forskningsresultatet er kommet frem pga. en av svakhetene i min forskning. Tankene om dette er presentert i undervisningen elevene har fått. Er redd det er tankene til professorene på fakultetet for samfunnsvitenskap, og ikke styrernes egne tanker.

Børhaugs forskning viser at styrere tar inn over seg konkurransesituasjonen, og at det får virkninger for hvordan barnehagene drives. Barnehagene vurderer kontinuerlig sin virksomhet og er oppmerksom på omgivelsenes krav om å fremstå som attraktiv for foreldre. Barnehagene markedsfører seg på ulikt vis, de kan konkurrere på visjon og innholdsmessig profil og kvalitet, på fysiske og materielle fasiliteter eller tilby ekstra service til foreldrene. Samtidig ser man at mytene om hva som er populært ikke alltid tas opp i barnehagens virksomhet. Verdisettet i barnehagene kan bli utfordret av disse mytene. Styrerne i undersøkelsen understreker at det stilles krav om fleksible barnehager som er i aktiv dialog med sine omgivelser (Børhaug 2011:194).

Når det kommer til dialog, inkludering og kommunikasjon med foreldre mener barnehagelederne at kommunikasjonen med foreldre vil foregå i mye større grad gjennom ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Flere barnehager er på Facebook, har Vigilo eller My Kid som er nettløsninger for kommunikasjon med foreldre. I tillegg tror de at foreldrene vil stille enda større krav til barnehagene i fremtiden. Foreldre kan velge den barnehagen de vil og flere bytter nå enn før. Styrerne tror foreldre vil kreve mer innsyn om barnas hverdag, og får dette gjennom for eksempel en egen foreldreportal på internett eller en «app» på telefonen. Brukerne vil være mer bevisste på sine rettigheter og barnehagene er mer

tilpasset foreldrenes ønsker og krav. De mener også at brukerundersøkelser spiller en sentral rolle i forhold til både profilering og foreldresamarbeid.

«Mindre verbal kommunikasjon vil kanskje også prege barnehagene i 2030. Foreldre og ansatte vil mer og mer kommunisere via digitale medier som nettbrett og smarttelefon. Det kommer aktører på banen som vil selge produkter som er rettet til dette området».

Ganske tidlig i min analyse av materialet ble det naturlig å sortere funnene etter en ny dimensjon. Denne dimensjonen har jeg kalt «nye stillinger». De fleste så for seg at det kom til å bli endringer i hvem som jobber i barnehage. De ser for seg at det blir større andel av utdannet personalet. Noen få tror det blir kun barnehagelærere, mange mener det blir kun barnehagelærere og fagarbeidere. Mange mener ledelsen blir delt i for eksempel fagleder, administrativ leder. Mange mener barnehagen får mer merkantilt personale. Ledere med økonomiutdannelse blir også å finne i barnehagene i 2030. Noen tror andre faggrupper som kunstpedagoger, idrettspedagoger, sosionomer, vernepleiere, barnevernspedagoger, miljøterapeuter, spesialpedagoger o.l. vil komme inn i barnehagen. En del mener fagarbeidere som kokker, snekkere og andre også kan bli ansatt.

Et sitat fra en besvarelse:

«Dagens barnehage har ikke fulgt utviklingen i samfunnet med tanke på krav til høy kompetanse. Barnehagen bør kun ha faglært personalet, hvor minimumsutdanningen må være fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. I 2030 ser jeg for meg en barnehage med minimum 50 % barnehagelærere. De øvrige yrkesgruppene er fagarbeidere og spesialpedagoger. Det er også en spennende tanke hvorvidt det er hensiktsmessig å ansette grunnskolelærere i hver barnehage/gruppe for å sikre en helhetlig tanke på leke- og læringsmiljøet i hver 1 klasse i skolene».

Barnehagelederne beskriver barnehagen i 2030 som mindre flat i strukturen i forhold til organisatorisk oppbygning. Størrelsen på barnehagene vil øke. Lederne beskrives som tydeligere og mer kvalifiserte, fokus på ledelse blir større. Eierstrukturen blir omtrent som i dag, mens finansieringen blir mer forutsigbar. I tillegg blir foreldrebetalingen inntektsgradert. Barnehagen vil få tydeligere faglig innhold, men læremåtene og verdiene blir slik vi kjenner dem. Samarbeidet med andre tjenester mener barnehagelederne vil bli både bedre og tettere, og internasjonal orientering blir viktigere. Konkurransen mellom barnehagene vil bli større og

profilering og markedsføring blir dermed nødvendig. Foreldrekommunikasjonen blir mer digitalisert, og foreldrene vil kreve mer av barnehagen.

Mange beskriver framtiden som noe bra, her er et utdrag fra en besvarelse som tør å drømme litt:

«Jeg drømmer om en barnehage som er organisert til beste for barna, som lar hensynet til barna veie tyngst i forhold til organisering av driften. Barnehagen skal møte barna og deres familier med fleksible løsninger som er til det best for den enkelte familie. Dette skal ikke gå på akkord med barnehagens måte å drive gode barnehager med tanke på kvalitet. Barnehagen skal ha en tydelig ledelse med uttalte forventninger til personalet om hva arbeidet med barna innebærer av ansvar, kunnskap og kompetanse, samt engasjement».

Kanskje ikke dette er det verste for framtidens barn?

5.2 Kommunal versus privat?

Er det forskjell på oppfatningene, knyttet til hvordan barnehagen vil utvikle seg mot 2030, mellom private kontra offentlige ledere? Først vil jeg sette opp hovedtrekkene i lederfortellingene skjematisk, slik at eventuelle forskjeller kommer frem.

Tabell 2 Hovedtrekkene i lederfortellingene delt i privat og kommunalt

Kriterier	Kommunal	Privat
Organisatorisk oppbygning	De fleste-større barnehager De fleste tror på avdelinger Mange mener det blir likt	Større barnehager Avdelingsinndelt
Ledelse	Virksomhetsledere Enhetsledere Tydeligere ledere	Større krav, ledelse viktigere
Finansiering	Lik ordning som vi har Kostnadseffektivitet Inntektsgradert betaling	Mer forutsigbart
Eierstruktur	1/3 tror det blir mer private 2/3 tror det blir likt 3 stk mer kommunale	Nesten alle mener det blir flere private Mer kjeder
Innhold og Pedagogisk plattform	Økt fokus på læring Lek, omsorg (likt) Økt bruk av IKT	Økt fokus på læring Lek, omsorg (likt) Færre mener økt bruk av IKT
Forhold til skole og andre Tjenester	Mer samarbeid Mer formalisert Noen tror samlokalisering	Mer samarbeid Mer formalisert
Internasjonal orientering	Økt fokus Utveksle kunnskap Hospitering Studieturer	Økt fokus Utveksle kunnskap Hospitering Studieturer
Profilering og markedsføring	Mer profilering Mer markedsføring Tilby andre tjenester	Mer profilering Mer markedsføring Tilby andre tjenester
Dialog, inkludering og Kommunikasjon med Foreldrene	Mer digital kommunikasjon Økt medvirkning Mer veiledning	Mer digitalt Mer krav Mer veiledning

«Private ledere er mer fokusert på markedsføring og justerer seg nok mer etter kundens behov. Dette fordi de er helt avhengig av å fylle opp plassene for å kunne overleve økonomisk. De profilerer seg og bruker markedet.»

Respondenter fra private barnehager tror i større grad man i framtiden vil ha gått over til store barnehager. Flere av de kommunale barnehagelederne mener den organisatoriske oppbygningen av barnehagene vil bli lik den vi har i dag. Når det kommer til base eller avdelinger tror flere av de kommunale at vi vil få baser, selv om majoriteten tror på avdelinger. De private lederne trekker i større grad frem betydningen av ledelse som et kjennetegn på barnehagen i 2030. De kommunale lederne tror mer på virksomhetsledere og enhetsledere. Ser jeg på egen kommune stemmer det godt overens med slik det er her. Når det kommer til eierstruktur tror noen av respondentene fra private barnehager at store private kjeder vil eie barnehagene. For dimensjonen finansiering er respondenter fra private barnehager er i større grad opptatt av at man i 2030 har fått større forutsigbarhet i finansieringen av barnehagene, de er i tillegg mindre opptatt av inntektsdifferensiering av foreldrebetalingen. For dimensjonen innhold og pedagogisk plattform, er meningene om barnehagen i 2030 forholdsvis lik i lederfortellingene til både kommunale og private ledere. Når det kommer til forhold til skole og andre tjenester i kommunen, er de kommunale lederne mer opptatt av samlokalisering. For internasjonal orientering, profilering og markedsføring, dialog samt inkludering og kommunikasjon med foreldrene er meningene i alle fortellingene forholdsvis like. Da kan jeg konkludere med at det ikke er store forskjeller på oppfatningene, knyttet til hvordan barnehagen vil utvikle seg mot 2030, mellom private kontra offentlige ledere. Imidlertid er det noen ulikheter som er interessante.

Grunnen til at jeg trodde det kunne være forskjeller på private og kommunale barnehageledere flere. Både private og kommunale barnehager er politisk styrte organisasjoner og må forholde seg til vedtak både sentralt og lokalt. Kommunale barnehager er i tillegg underlagt forvaltningsloven, mer byråkrati og fagforeningene har større makt. At byråkrati, fagforbund og lovverket er med å styre beslutninger gjør trolig at beslutningsprosessen blir mer komplisert. Når det gjelder forvaltningsloven er dette et lovverk som styrer vedtak i forvaltningsorganer, som forvaltningsorgan regnes et hvert organ for stat eller kommune (forvaltningsloven). Kommunen har dermed et eget lovverk som styrer vedtak, trolig gjør dette at flere hensyn må tas når man foretar beslutninger. Fagforbundene står sterkere i kommunen for de er negative til private aktører. *Fagforbundet mener at velferdstjenester skal*

drives av det offentlige med fast ansatte i hele stillinger. Konkurransutsetting og privatisering fører til lavere kvalitet på tjenestene og dårligere lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår for de ansatte(fagforbundet). Fagforbundene styrer arbeidsvilkår og jeg tror dette påvirker handlingsfriheten i kommunen. Eksempler her kan være arbeidstid, pauseavvikling osv.

Regjeringen lager felles lover og veiledere for alle barnehagene i Norge. Når det gjelder lokalpolitikken har de også makt over alle barnehagene, men de er kun eiere for de kommunale. Å være eiere gir dem flere rettigheter og jeg trodde at kommunale barnehagelederes svar kunne bli påvirket av dette. Et eksempel på dette fra egen kommune er et kvalitetsdokument for barnehagene. Dokumentet ble utarbeidet av kommunale og private barnehager i samarbeid. Kommunen påla sine barnehager og forholde seg til innholdet i dokumentet, men kunne bare oppfordre de private til å gjøre det samme.

Når det kommer til forskjellene i lederfortellingene er de interessante av flere grunner. At de private lederne tror på større barnehager i 2030, kan ha en sammenheng mellom utgangspunktet de har. Tall viser at de private barnehagene er mindre i dag enn de kommunale, det kan være en av grunnene til at de tror de vil bli større. De kommunale barnehagene er allerede flere steder større enn de private. En forholdsvis stor andel av de kommunale lederne tror organiseringen i framtiden vil bli lik den vi har i dag. Hva det skyldes kan jeg ikke vite med sikkerhet, men ser jeg på egen kommune har de kommunale barnehagene vært gjennom større omorganisering enn de private de siste årene. Det kan gjøre at de enten er mener de har vært gjennom store omorganiseringer og at nå er det på tide å få organisasjonene til å fungere, eller at de er lei av endringer. At de kommunale i større grad tror vi får baser i framtiden kan skyldes at det har vært stor fokus på effektivisering i det offentlige senere år, og denne organiseringen blir sett på som mer kostnadseffektiv. De private lederne mener ledelse vil bli mye viktigere i 2030, det kan tenkes at det skyldes presset på barnehagene. De private barnehagene er meget ulike i størrelse og organisering, men det er flere små private enn kommunale barnehager. Dette kan gjøre at lederne opplever at de står mer alene om å drive barnehagen, i kommunene er det økonomer og advokater som kan veilede lederne. De private har løst denne utfordringen gjennom sin arbeidsgiverorganisasjon Private Barnehagers Landsforbund (PBL), men her er ikke alle organisert og alle bruker de nok ikke like mye til veiledning heller. At de kommunale lederne tror mer på enhetsledere og virksomhetsledere skyldes nok at dette fenomenet er mer utbredt i

offentlig sektor. Det finnes også private barnehager som er del av kjeder, men enhetsledere er ikke så ofte aktuelt likevel siden barnehagene er lokalisert i ulike deler av landet.

Når det kommer til barnehagens finansieringssystem er det frustrerende for både private og kommunale barnehager, men mest frustrerende for private. Forutsigbarhet er det som mangler, grunnen til dette har vært at barnehagene kan risikere å måtte betale tilbake deler av tilskuddene ved årets slutt. Grunnlaget for tilskuddene har vært budsjettet til de kommunale barnehagene i samme kommune, disse avregnes mot regnskap og barnehagene tilbakebetaler eventuelle avvik. Det kan også hende at de får mer, men det er ikke så ofte. Tilbakebetalingen blir ferdig utregnet etter året er slutt, og dermed har ikke lederne mulighet til å spare penger i et regnskapsår som er over. Disse reglene er endret fra 1. januar 2015, og nå regnes det ut fra regnskap to år tilbake i tid med indeksregulering. Likevel arbeider regjeringen med nye regler for finansiering, så de er fortsatt ikke fornøyd. At de kommunale fortellingene er mer opptatt av inntektsregulert foreldrebetaling kan henge sammen med at en større andel av barna i kommunale barnehager går i kommunal barnehage. En av grunnene til det kan være prisen, det er flere private som har matpenger enn kommunale. I de store byene finnes det barnehager som tar mye i matpenger, og det gjør nok at de sikrer seg grupper barn fra familier med høyere økonomisk status. På samarbeid og innhold er fortellingene relativt like, det er mange fellestrekk mellom kommunale og private ledere.

På grunnlag av mine funn kan jeg konkludere med at private og kommunale barnehageledere har forholdsvis lik tro på endring i egen organisasjon. I min skjematisk fremstilling av meningene til de private og kommunale lederne er det mange like uttalelser. Det betyr at når det kommer til mitt forskningsspørsmål: «Er der forskjell på oppfatningene, knyttet til hvordan barnehagen vil utvikle seg mot 2030, mellom private kontra offentlige ledere?» er dette spørsmålet avkreftet i svarene fra studentene.

5.3 Funnene i forhold til scenariene

Scenario «1. Status quo. Opprettholde skillet mellom barnehagen og de andre», er det mange resultater av i mine funn. Funnene i alle dimensjonene bærer med seg elementer av dette scenariet. Når det kommer til organisatorisk oppbygning er det generelt lite endring å spore fra det som er virkeligheten i dag. De eneste endringene er at vi får flere private barnehager og at barnehagene blir større. Disse endringene har vi vel sett i de siste årene?

Et eksempel fra en oppgave er:

«I år 2030 ser jeg for meg at det finnes et mangfold av barnehager, enda større mangfold enn i dag. Størrelsen på barnehagene avhenger av hvor de er plassert (distriktene eller byene) og hvordan kommunen er organisert. I de største byene finner man store barnehager, mens det fortsatt finnes små barnehager i distriktene. Barnehagene er fortsatt eid av kommuner og private aktører.»

Ledelse mener barnehagelederne ikke uventet blir viktigere, og det blir større krav til utdanning av ledere. Når det kommer til eierstruktur blir den også ganske lik dagens situasjon. Imidlertid tror de fleste at familie barnehagene er historie, og at vi som sagt får flere private barnehager. Når det kommer i til finansiering ønsker nok de fleste seg en bedre ordning enn den vi har i dag. Spesielt de private barnehagene ønsker seg mer forutsigbarhet. Flere ønsker bedre økonomiske rammer. Mange mener også at foreldrebetalingen vil bli innteksregulert, det lovforslaget er allerede til høring. Når det kommer til pedagogisk plattform tror de fleste det vil bli mer fokus på læring, men at grunnverdiene som lek, omsorg, læring og sosialisering vil bestå.

«I 2030 får barna endelig det de har krav på, nemlig samvær med lekne voksne som er genuint opptatt av barn, har god kunnskap om barn og barns utvikling og som har god tid til hver enkelt. Og ikke minst. De får leke sammen mesteparten av dagen», sitat fra besvarelse.

Når det kommer til samarbeid med skole og andre, samt internasjonal orientering vil jeg velge å plassere disse mest på nettverksscenarioet. Likevel kan man vel si at utviklingen her er status quo, her er få store endringer.

Dimensjonen profilering og markedsføring kjennetegnes også mest av status quo. Styrene tror på mer fokus rundt dette i fremtiden, men ikke noen store endringer. Når det gjelder den siste dimensjonen «dialog, inkludering, og kommunikasjon med foreldrene» har den også mange elementer av status quo. Styrene tror digitale kommunikasjonsformer blir mer brukt, men her forventer de heller ingen omveltning.

Svarene i de fleste dimensjonene heller mot status quo, barnehagelederne mener utviklingen av barnehagesektoren vil kjennetegnes av kontinuitet.

Noen ser litt annerledes på det hele, sitat fra en oppgave:

«Mor, nå reiser eg til barnehagen! Barnehagebussen er komen», seiar Lars 5 år, i det han tek med seg sekken med Ipaden oppi, og er på veg ut dørene. Vent, seiar mor. Ikkje gløym å ta med deg kleda som skal vaskast. Ok, seiar Lars og tek med seg den raude sekken med skitne klede, som då kjem reine i retur når Lars kjem heim. På førehand har mor lagt inn bestilling via internett på kva middag ho vil bestilla frå barnehagen til resten av veka.»

Når det kommer til scenario «2. Barnehagen som ledd i nettverkstenking. Learning Networks and the Network Society», ser de aller fleste av styrene for seg tettere samarbeid med skole, barnevern, PPT, helsestasjon og andre i framtiden. Arbeidet her har allerede startet, barnehagene er pålagt samarbeid i loven. Når det kommer til dette scenariet har jeg valgt ut en besvarelse som jeg tenker er spesielt spennende, og som våger å ta dette scenariet langt. Besvarelsen begynner slik:

«Året er 2030 og de siste 15 årene har det vært formidable endringer i organisering av skole, barnehage, PPT, barnevernstjeneste, helsesøstre og skolebibliotek i Arendal kommune. Dette er en videreutvikling av Arendalsmodellens 8 oppvekstområder med et formål å sentralisere overnevnte enheter i tillegg til idretts- og svømmehall, for kostbesparelse og også et ledd i å «bryte» levkårsutfordringene landsdelen sto overfor. Samtidig ønsket kommunen økt fokus på deltakerdemokrati for å kunne gi brukerne det de ønsker på en samarbeidseffektiv måte». Videre skisserer besvarelsen et felles bygg med barnetrinn og ungdomstrinn med felles bibliotek og kantine i midten. I fellesskap med dette kommer arbeidsrom, møterom,

personalrom og administrasjon som er felles for skolen og en barnehage samt helsesøstre, PPT, relasjonsterapeut og barnevernstjenesten».

I tillegg inneholder bygget svømmehall og idrettshall som kan benyttes av alle enhetene. Bygget blir også benyttet av lokalbefolkningen på ettermiddager og kvelder. Grunnen til at denne besvarelsen tiltaler meg er at den tar nettverk til ytterste punkt. Dette er samlokalisering på høyt nivå. I tillegg må det nok nevnes at jeg vet at denne skolen og de kommunale barnehagene skal bygges nytt. Området er mitt lokalmiljø, og det gjør denne besvarelsen også spennende. Tanken bak nettverkstenkingen er at sammen blir tjenestene til innbyggerne bedre, $2+2=5$.

Ser vi til vårt naboland Danmark har de i Herning et fantastisk godt eksempel på en samlokalisering lik denne i lederfortellingen. Bygget heter Stjernen og er utformet som en stjerne. Den inneholder skole for ca. 400 elever, mottaksklasse for 40 elever, vuggestue for 40 barn, barnehage for 150 barn, fritidshjem for 120 barn fra 0 til 2 klasse samt fritidshjem for 80 barn i 3 til 4 klasse og i tillegg er ungdomsklubb. Målet for bygget er å styrke fellesskapet for barna og samarbeidet for de ansatte. Her finnes felles rom for barna, og administrasjonen er felles for alle som arbeider der (stjernen.herning.dk).

Senario «3. System meltdown. Barnehagen i en helt ny form», her finnes det få elementer i materialet. Noen få ser for seg barnehagen som historie og skole fra ett år. Ellers er det lite å spore av barnehagen i fullstendig endring.

Så hvordan er oppfatningen av framtidens barnehage sett opp mot 3 scenarier fra OECD om framtidens skole? Når det kommer til dette forskningsspørsmålet ser studentene på utviklingen av barnehagen mot 2030 som preget av status quo. I tillegg vil vi gå mer mot nettverkstankegang frem mot 2030.

Brudd eller kontinuitet? Det handler om hvilke forhold i samfunnet som blir bevart, og hvilke forhold som endrer seg. Vi lever i en tid der det ofte blir snakket om store endringer, det er teknologiske fremskritt og globaliseringen, men på et litt større plan er det mye som fremdeles er ved det samme. Norge har de samme landegrensene og det samme styresettet, og vi har markedsøkonomi og velferdsstaten står fortsatt sterkt. Den politiske, geografiske og økonomiske organiseringen er stort sett den samme. Så når man undersøker tingene nærmere,

er det ikke sikkert forskjellene er så store som man først hadde trodd. For å svare på min hypotese om brudd eller kontinuitet i norsk barnehageutvikling i framtiden, vil vi gå mot kontinuitet. Styrerne tror barnehagene vil utvikle seg i den retningen den har gjort de siste åra. I hvert fall hvis antagelsene i lederfortellingene kommer til å stemme. Her er et eksempel:

«Fokuset på kvalitet i barnehagen vedvarer, og det vil være på plass både en pedagognorm og en bemanningsnorm, som sikrer god voksentetthet, slik at hvert barn blir fulgt opp på best mulig måte. Danning, omsorg, lek og læring vil fortsatt være sentralt, og barns beste vil stå enda sterkere i sentrum enn før.»

5.4 Refleksjon over funnene

Mange av disse endringene ligger allerede i bransjen nå. Går vi i politiske planer og lovendringer som finnes ser man at mange av de endringene lederne beskriver kan komme til å skje. Dette syntes jeg er interessant. Barnehageledere blir kritisert for at de er mest opptatt av egne enheter, og tar ikke så mye innover seg endringene i samfunnet. Svarene mine kan tyde på noe annet. Disse lederne vet godt hvilke endringer som venter dem. Når det gjelder det som beveger seg i media stemmer også fortellingene godt. Media debatterer spesielt kvalitet og læring, og det er lederfortellingene også opptatt av.

Så hva er mulige forklaringer på hvorfor styrerne beskriver framtiden som en videreutvikling av slik vi har det i dag? En grunn tror jeg er barnehagens historie og utvikling. Barnehagen er relativt ny, den begynte i 1840 årene og den første barnehageloven kom først i 1975.

Barnehagen har utviklet seg og blitt både mer anerkjent og rutinisert, men utviklingen kjennetegnes av kontinuitet. Med en historie med en barnehage som har vokst seg frem, er det ingen grunn til tro at det blir annerledes i framtiden.

Et annet element er politisk styring. Barnehagen er mer debattert og mer oppe i politiske diskusjoner enn før. Likevel defineres de endringene som er gjort som kontinuitet og ikke brudd. Barnehagen har ikke noen store reformer som endrer hele tankegangen til bransjen. Da tror man nok ikke at dette kommer i framtiden heller.

Verdigrunnlaget i barnehagen mener jeg er en viktig faktor. Man arbeider med universelle verdier som omsorg, trygghet, læring og lek. Dette har alltid vært i samfunnet, og vil nok alltid være der. Grunnverdien til barnehagen sitter i ryggmargen på de som arbeider der, og det er jo ikke lett og endre.

Organisasjonskultur mener jeg også kan være en grunn til at styrerne tror som de gjør. CVF(Competing Values Framework) er et kartleggingsverktøy som blant annet kan beskrive organisasjonskultur. Verktøyet deler i 4 forskjellige kulturtyper, klan kultur, adhokrati kulturen, hierarki kulturen og marked kulturen. Klan kulturen er en meget vennlig plass å arbeide. Folk byr på seg selv, og organisasjonen framstår nesten som en forlenget familie. Lederen blir sett på som en mentor eller foreldrefigur. Organisasjonen holdes sammen av lojalitet og tradisjon. Organisasjonen understreker den langsiktige gevinsten av å utvikle de menneskelige ressursene. Suksess blir definert ut fra følsomhet i forhold til brukere og omtanke for ansatte. Organisasjonen premierer teamarbeid, deltakelse og konsensus(Cameron og Quinn).

Innenfor kulturanalyse er verktøyet barnehagene i høy grad preget av klankultur. Målet er at organisasjoner skal ha elementer av alle kulturene, men for barnehagene blir klankulturen dominant. I betydning av at det er en hyggelig plass og arbeide, de ansatte passer på hverandre. De er som en familie der lojalitet og tradisjon er viktige verdier.

Organisasjonskulturen tror jeg er det som virkelig påvirker lederfortellingene. Barnehagene har ikke fokus på Adhokrati kulturen, som kjennetegnes av innovasjon og risikovillighet. Den har også for lite fokus på markedskulturen der måloppnåelse og produksjon er viktige elementer. Hierarki kulturen er nok ikke heller den som skaper nytenkning, men ikke noe som preger sektoren mer en den bør. I en klankultur er verdiene åpenhet, deltakelse og forpliktelse og moral, og derfor tror styrerne på kontinuitet og ikke på brudd. Med andre ord på status quo og ikke system meltdown.

Et annet spørsmål som jeg må stille er om svarene hadde vært mer spennende om jeg hadde formulert hva de ønsker barnehagen skal være i 2030 og ikke bedt dem beskrive?

Kapittel 6. Konklusjon

6.1 Oppsummering

Så hvordan mener barnehageledere i de to videreutdanningsprogrammene at barnehagen vil se ut i 2030? De er stort sett enighet om at en kommer til å gå i retning av større barnehager enn i dag, flertallet tror vi går i retning av avdelingsinndelte barnehager. En del tror vi vil ha samme variasjon i private og kommunale barnehager som vi har i dag, noen tror private barnehager vil i større grad være eid av store kjeder. Når det kommer til ledelse mener de betydningen av ledelse blir større og at det blir mer hieratisk organisering. Når det kommer til finansiering mener de fleste at vi fortsatt vil ha både rammetilskudd og foreldrebetaling i 2030, samtidig som enkelte mener man har gått over til øremerkede tilskudd til barnehagene. I tillegg mener de foreldrebetaling er differensiert etter inntekt. For innhold mener barnehagelederne det blir større fokus på kunnskap og læringsmål, samtidig som lek og sosialisering fortsatt er sentralt. Samtidig blir det større krav til kompetanse og relevant utdanning for de ansatte. Ikke uventet tror de vi får økt bruk av digitale læringsmidler. For nettverkstenkingen blir blant annet samarbeidet med skolen tettere, dette gjelder også samarbeid med helsestasjon, barnevern, PPT og lignende enheter i kommunen. Noen tror også samlokalisering kan være framtiden. Flere mener at de ulike tjenestene vil ha større tro på hverandres kompetanse. Barnehagelederne mener også vi vil få økt internasjonal orientering, og at man vil hente inspirasjon fra andre land i mye større grad, særlig Sverige og Danmark. Konkurransen mellom barnehagene vil bli større og profilering og markedsføring blir dermed nødvendig. Foreldrekommunikasjonen blir mer digitalisert, og foreldrene vil kreve mer av barnehagen.

Når det gjelder OECD sine scenarier for framtidens skole, for denne oppgavens del barnehagens, vil utvikling være preget av kontinuitet og ikke brudd. Med det menes at utviklingen i barnehagesektoren vil preges av status quo, barnehagen vil bli lik det den er i dag. I tillegg vil barnehagene preges mer av nettverkstenking i 2030. Samarbeid med andre enheter for å løse utfordringene som ligger i samfunnet blir nødvendig i framtiden.

6.2 Mine oppfatninger i forhold til funnene

Det har vært spennende å lese hvordan studentene beskriver framtidens barnehage. Mange av deres meninger passer godt med min egen oppfatning. Når det kommer til organisatorisk oppbygning tror jeg også vi får en mer hieratisk oppbygning av barnehagen som organisasjon og at ledelse blir mye viktigere. Å lede et personale til å oppnå gode resultater vil bli viktig i framtiden. Håper også med henhold til den forskning vi har at avdelingsinndeling blir rådende i 2030. Når det gjelder størrelse ønsker jeg meg nok et større mangfold. Jeg mener at det ikke passer for alle barn eller foreldre å gå i en stor barnehage, men tror nok den virkeligheten lederfortellingene beskriver dessverre likevel er det mest sannsynlige. Eierstrukturen tror jeg som studentene at den blir omtrent som i dag, og at finansieringen blir mer forutsigbar med henhold til tilskudd. Tror også at ordningene med inntektsgradert foreldrebetaling som trådte i kraft fra 1. mai 2015 vil bestå i 2030, eller kanskje barnehagen er gratis for foreldrene?

Innhold og pedagogisk plattform er nok den dimensjonen i mitt materiale som er mest interessant. Her går debatten høylytt for tiden. Blant annet settes det til høsten i gang et forskningsprosjekt som hetet Agderprosjektet. Målet med Agderprosjektet er å utvikle og teste ut et førskoleopplegg hvor hensikten er å bidra til at barn har likere og bedre læringsgrunnlag ved skolestart. Det pedagogiske fundamentet er lekbasert læring. Kjerneområder i førskoleopplegget er sosial kompetanse, selvregulering, språk og matematikk (Agderprosjektet). Å se resultatet av denne forskningen blir spennende. Slik jeg ser det prøver de å forske frem den norske barnehagemodellen der leken er sentral i barnas utvikling. Tror som barnehagelederne at vi får større læringsfokus i barnehagene i 2030, men at lek og omsorg også er læring.

Når det gjelder forhold til skolen og andre tjenesteenheter i kommunen mener jeg også at lederfortellingene skildrer en sannsynlig virkelighet. Ser allerede nå at samarbeid er viktig for å løse felles utfordringer. Vi har mange gode eksempler på dette i vår kommune allerede. Det er laget en veileder som samler all informasjon om mulige enheter som kan samarbeide om barn i risikogrupper fra 0 til 6 år. Hvordan går man fram når man er bekymret for et barn? For å løse de utfordringene vi ser i samfunnet vårt allerede må fagmiljøer stå sammen. For internasjonal orientering tenker jeg lederfortellingene er litt optimistiske. Jeg tror forskning fra andre land vil bli mye mer brukt i 2030, men tror nok studiebesøk og hospitering blir likt

som i dag. Grunnen til at jeg tror det er at barnehagene ikke vil prioritere hverken tid eller økonomi på dette.

Profilering og markedsføring mener alle lederfortellingene vil bli en større del av barnehagene i framtiden. Den konkurransesituasjonen vi har og trolig får mer av fremover vil kreve økt fokus på dette området. Foreldremedvirkning har hatt stor fokus de senere åra og for mange barnehager har kommunikasjonen med foreldrene blitt mye mer digital. Jeg tror dette vil gjelde for alle barnehagene i 2030. Man vil ha foreldreverktøy som Vigilo eller Mykid for kommunikasjon med foreldrene. De fleste barnehager vil også være på Facebook, hvis Facebook i ikke er erstattet med noe annet? Likevel tror jeg kommunikasjon med foreldre i det daglige og i samtaler og møter fortsatt vil være viktig.

6.3 Policy implikasjoner

Mitt utgangspunkt for denne oppgaven var å finne ut mer om hva som møter barnehagene i framtiden. Offentlig sektor har i den senere tid vært i store omstillinger. Omstillingene har også berørt og berører barnehagesektoren. Barnehagene har gått fra å være små oversiktlige enheter til mellomstore ”bedrifter” med større krav til ledelse og resultater. Det diskuteres stadig hva innholdet i barnehagen skal være. Ny rammeplan er utsatt til 2016, og rundt den diskuteres det også. Hva er viktig for barnehagebarn, og hva skal læres? Barnehagesektoren er av interesse for mange aktører i samfunnet, dette kommer ikke til å forandre seg i framtiden. Kravene til barnehagene blir stadig flere og høyere.

En mulig policyimplikasjon som vokser ut av denne studien hvis framtiden blir som lederfortellingene viser, og regjeringen fastholder sitt overordnede mål i stortingsmelding 24 om framtidens barnehage, om å sikre høy og likeverdig kvalitet i alle barnehager for å bidra til at alle barn får en god start i livet. Da må det utvikles en mye mer aktiv og kunnskapsrik politikk på dette området dersom barnehagene reelt skal inngå i utdanningsstigen fra barnehage til videregående skole. For at alle barnehager skal ha likeverdig god kvalitet må barnehagefolk på banen i politikken.

6.4 Veien videre

Sitat fra Hanne Kristin Rohde sin artikkel på politiforum:

«Nå skjer det igjen. Medarbeiderne i politiet står nok en gang ansikt til ansikt med klokketroen på firkanter. Troen på at endring av organisasjonskart vil gi bedre resultater. Troen på at firkantene som utgjør organisasjonskartet er magiske. Klokkeetro på firkanter må erstattes med klokkeetro på god ledelse, virkelig grunnleggende forståelse for hva som er god ledelse. Deretter må forståelsen omsettes til handling. Det må skapes forbindelseslinjer mellom forståelse, altså intellektet, og handling. Den som omorganiserer synder ikke!

Under Private Barnehagers Landsforenings landsmøte på Gardermoen mandag 10.5.2015 avslørte kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen hvor fokuset på framtidens barnehage ligger. Nemlig i kvalitet. Og i løpet av året vil det bli lagt fram en egen stortingsmelding om kvalitet der innholdet i norske barnehager skal konkretiseres og løftes opp.

«Vi har bygget ut og satsingen de siste årene har vært på kvantitet. Men hva med innholdet? I dag er barnehagestart like viktig for både foreldre og barn, som skolestart. Barnehagen er første stige-trinn i utdanningsløpet. Ikke fordi barnehagen skal bli en skole, men fordi barnehagen er et sted hvor barna lærer. Dog på egne premisser og via lek. Dette er et tilbud som vi må benytte oss av i enda større grad! mener Isaksen, som selv har en datter som skal begynne i barnehage til høsten» (barnehage.no).

Barnehageledere må ikke bare være klare for de endringene som kommer i framtiden, men de må også gå inn i debatten med sin fagkunnskap om barnehage. Det er ikke politikere alene som skal være med forme framtidens barnehage, men barnehagefolk. Barnehagen er en av tjenestene flest er fornøyd med, det viser brukerundersøkelser fra både ESPI og bedrekommune.no. Da må det arbeidet vi driver ha kontinuitet, samtidig som vi må strebe etter og bli bedre! Ikke la politikerne endre for å endre, men endre det som bør bli bedre. Den som omorganiserer synder ikke, må ikke bli en del av barnehagefeltet. Barnehageledere bør strebe etter å bli bedre ledere som kan lede barnehagene mot kvalitet også i 2030 og enda lengre fremover.

Slutter med et sitat fra en besvarelse: *Vi går altså en spennende framtid i møte, og det er av stor viktighet at vi som faggruppe er i førersetet og deltar aktivt med å forme framtidens barnehage. Er vi passive tilskuere er jeg redd vi får en barnehage som ikke er til barns beste. Vi må ikke sove i timen...».*

Kapitel 7 Kildehenvisninger

7. 1 Litteraturliste

Agranoff, R. (2012): *Collaborating to manage; a primer for the public sector*. Washington DC Georgetown University Press.

Arbeidsrettens - dom. 2003-10-13 ARD-2003-170

Baldersheim, Harald & Rose, Lawrence E. (red)(2005), *Det Kommunale laboratorium: teoretiske perspektiver på lokal politikk og organisering*, Fagbokforlaget, Bergen

Barnehagespegelen (2014). Utdanningsdirektoratet

Barsøe. L (2010). *Ville og stille barn i barnehagen* Kommuneforlaget

Børhaug, Kjetil; mfl. (2011) *Styring, organisering og ledelse i barnehager*, Fagbokforlaget, Bergen.

Cameron, Kim S. & Quinn, Robert E. (2011) *Diagnosing and changing organizational culture: based on the competing values framework*, San Francisco, Calif.: Jossey-Bass

Greve, A. (2009). *Vennskap mellom små barn i barnehagen* Pedagogisk forum

Gulbrandsen, L. & Eliassen, E.(2013). *Rapport fra en undersøkelse av strukturell kvalitet høsten 2012* Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Rapport

Jacobsen, D. I (2014). *Interkommunalt samarbeid i Norge. Former, funksjoner og effekter*: Faktabokforlaget.

Jacobsen, D. I (2013). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2. utgave: Høyskoleforlaget

- Kampmann, N. E (19.11.2014) *Skolepolitikk & lærer-pædagogisk samarbeid*: Roskilde Universitet/ University college of Metropol
- Kvale, S & Brinkmann, S (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utgave. Gyldendal.
- Lov om barnehager med forskrift (2013). Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Lov om behandlingssaker i forvaltningssaker (2014). Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Nordahl, T & Qvortrup, L & Hansen, L. S & Hansen, O *Kartleggingsundersøkelse i Kristiansand Kommune Resultater fra 2013* (2013)- Kristiansand kommune
- Pape, Kari (2013). *Jakten på den gode barndom*. Kommuneforlaget
- Rammeplan for barnehager (2013). Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Rammeplan for barnehagene, Utkast 3,(forventet innført i 2016): Kunnskapsdepartementet
- Repstad, P. (1998) ”Mellom nærhet og distanse” Universitetsforlaget Oslo 1998.
- Sommersel, H. B & Vestergaard, S & Larsen, M.S, (2013). *Kvalitet i barnehager i skandinavisk forskning 2006-2011 En systematisk forskningskartlegging*: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning Institut for Uddannelse og Pædagogik Aarhus Universitet
- Stortingsmelding nr. 41 (2009) Kvalitetsmeldingen Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Stortingsmelding 24 (2013) Framtidens barnehage: Kunnskapsdepartementet
- Strand, Torodd (2007) *Ledelse, organisasjon og kultur*, Fagbokforlaget, Bergen.
- Veileder: Fra eldst til yngst 2008 Kunnskapsdepartementet

7.2 Kildeliste internett

Arendal kommune: <https://www.arendal.kommune.no/Innbygger/Tjenester/Skole-og-barnehage/Barnehage/>

Barnehagen.no: <http://barnehage.no/politikk/2015/05/torbjorn-roe-isaksen-landsmotetale/>

BI: <http://www.bi.no/forskning/learninglab/bi2020/scenarier/hvordan-bruke-scenariene/>

Forskning.no: <http://forskning.no/barn-og-ungdom-pedagogiske-fag-sosiale-relasjoner/2011/03/overser-de-yngste-barna>

OECD: <http://www.oecd.org/site/schoolingfortomorrowknowledgebase/futuresthinking/scenarios/38967594.pdf>

Forvaltningsloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Fagforbundet: http://www.fagforbundet.no/tema/Privatisering/?article_id=106742

Politiforum: <http://www.politiforum.no/Den+som+omorganiserer+synder+ikke.d25-T2lvM5w.ips>

Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/nb/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/tilskudd/id115228/>

Senter for klimaforskning: <http://www.cicero.uio.no/webnews/index.aspx?id=11960>

Stjernen: <https://www.stjernen.herning.dk>

Store norske leksikon: <https://snl.no/prediksjon>

Universitetet i Stavanger: <https://www.uis.no/forskning/skole-og-barnehage/agderprosjektet/>

Utdanningsdirektoratet: <http://www.udir.no/Barnehage/Regelverk/Foreldrebetaling/>

7.3 Tabeller

Tabell 1 - Rutiner for samarbeid. Prosentfordeling.

Tabell 2 - Hovedtrekkene i lederfortellingene delt i privat og kommunalt